

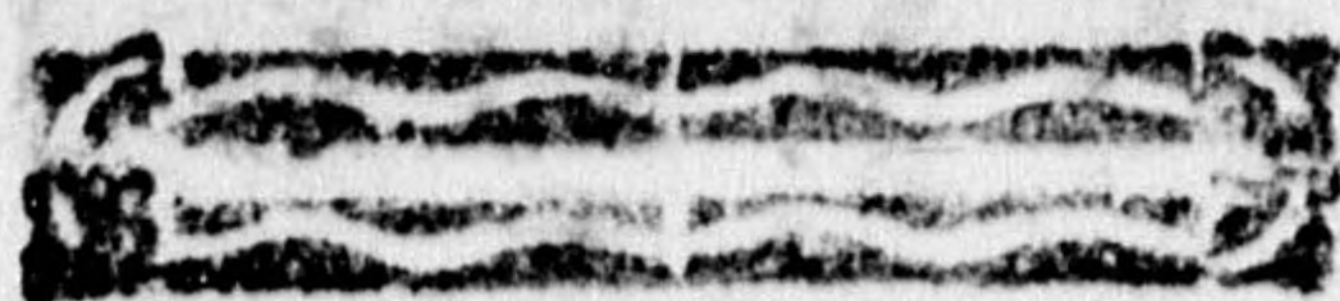

A' ROMAI TSASZARI ÉS AP. KIRALYI FELSÉG-
NEK KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

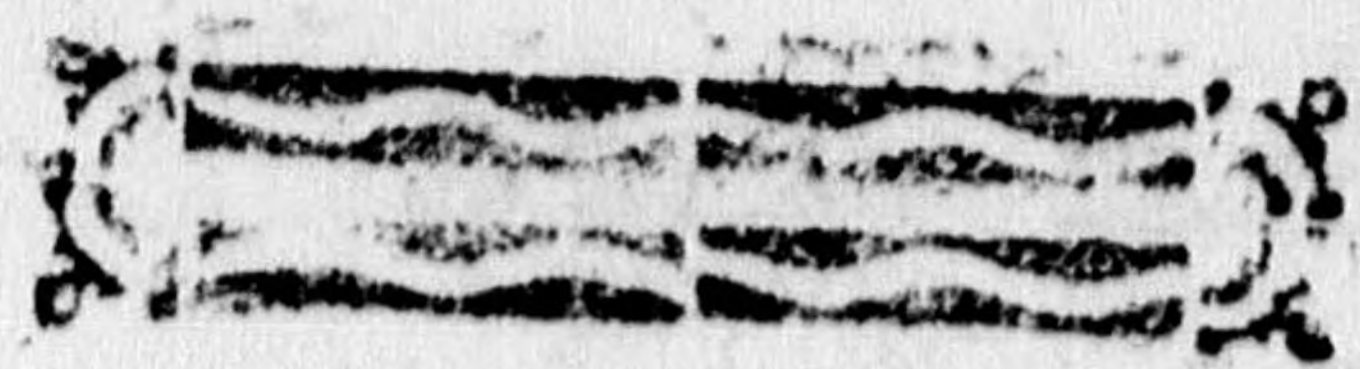
Indúlt BÉTSBÖL Szeredán 24. Mártziusban 1790.

*Két Prokátor Éles és Szeles, véletlenül öszve-talál-
koznak az Elyseumban.*

Servus! Servus! Domine Perillustris! Unde tam
insperate? quomodo & qualiter valemus? — Pe-
detentim Domine Spectabilis! pedetentim! Venio ex
mundo sublunario. Quid novi? — — plus mali,
quam boni!! — — — „Itt Prokátor Szeles felső
világbeli ujságokat kezd vala Élesnek deákúl be-
szélleni; de az ezen lármára az Elyseumban öszve-
todúlt minden Nemzetbéli Lelkek körül vévén őket,
ki ki azt tudakozza vala egy mástól: mit és mitso-
da nyelven beszéllenek? Minekutánna egy Jészuita
a' fokoságból fel szállalván, azt mondóná, hogy e-
zek Tudósok, Deák nyelven beszéllenek, és valaha
edgyütt a' felső világon Pert folytató Prokátorok
völ-

vóltanak, minnyájon el-mosojojodának a' Lelkek. Az *Anglus* Lelkek esküsznek vala, hogy a' nem Deák nyelv; a' Frantziák *Hottentotta* nyelvnek állitták — azonban minden Lelkek a' jelen lévő *Cicero*' szemébe tekingetvén — Én egy szót sem értek belőle: mond *Cicero*; pedig nekem Anyai nyelvem a' Deák nyelv! — Ekkor a' fenn említett Jesuita látván, hogy tévellyegnek az *Elyséumi* Lelkek, így szólla: Uraim! Ez a' nyelv, mellyen ezen 2 Prokátorok beszéllenek, Deák nyelv; de koránt sem a' *Cicero* Deák nyelve, hanem *Hungarico Latina*. Ez a' nyelv ugyan a' *Cicero* nyelvéből vette eredetét; de e' már, mint régi Tudós nyelv, minden Europai Nemzetek' nyelvébe úgy belé óltatott, hogy valamint a' más óltó-ágat tápláló gyökér, gyümölcset és formáját, úgy ez a' nyelv is tsak nem egész mi-vóltát el-vezette: úgy, hogy már most vagyon Európában *Hungarico Latina* — *Germanico Latina* — *Polonico Latina*, *Gallico*, *Anglico*, *Svecico* és *Deabolico Latina Lingva*. Ezt már minden nemzet úgy a' maga nyelve sámfájára kaptázta, hogy egy mást tsak írják — még úgy is bajosan értik; azért éppen ne tsudálkozzanak, ha *Cicero* egy szót sem ért belőle. Én ennek előtte 80 esztendővel *Professor Publicus Ordinarius Universæ Philosophiæ* vóltam ezen Országban, a' honnan valók ezek; és hogy az én meg élemedett Tanítványim annál böltsebbek lehessenek, én is ezen az érthetetlen nyelven tanítottam azért őket, hogy én minden Tanítványim között leg böltsebbnek maradhassak, és hogy a' böltsebség közönségesséne lehessen; még-is, tsak az óltatótól fogva-is ezen nyelv annyira változott, hogy tsak a' hangjáról sajdítom, hogy ezen Prokátorok Deákul beszéllenek, és ha még egyszer a' *Bábel* tornya építésének félben kellene szakadni, bizonyoson ez az ölzve-zavaradott nyelv lenne az, mellyen az építők egy mást meg-nem érthetnék. — *Cicero*. — Te barátom, a' mint látom *Jesuita* és okos ember vóltál, ezekkel a' te nemzeted-béli minden nap ide érkező Lelkekkel beszélhetz, és így mint mostani,

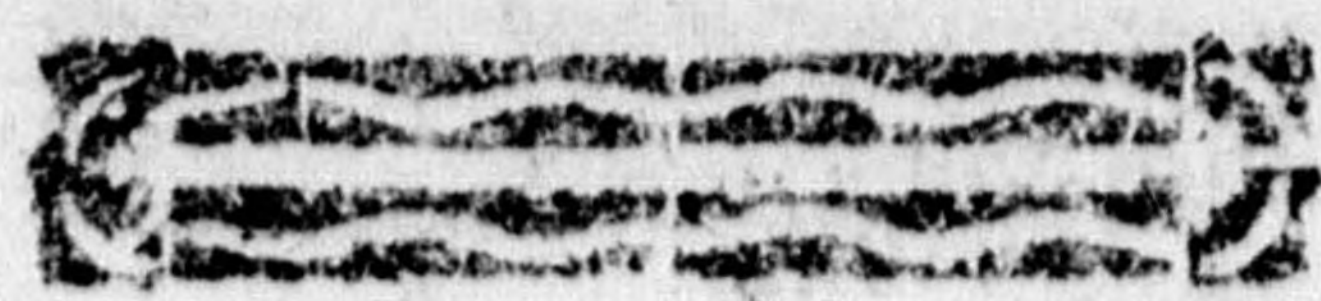

tani, mind hajdani állapotját, belső és külső környülállásait Európának jól tudó — beszéljél elé én nékem; és leg-előbb a' nyelvek' hasznát és változását Európában világosítsd-meg előttem. — Uram *Ciceró!* Itt sok lelkek állanak körülöttünk — sokat kívánsz, hogy a' dolgot igazán mindenek előtt ki beszéljem; de minthogy itt az Elyseumban nints kantsal-mészáros, ki másuvá nézzen, és másuvá vágjon, én-is az igazságot úgy ki-mondom előtted, a' mint értem és belől érzem. — Jól tudod azt *Ciceró!* hogy a' leg-első tudós nyelv a' Görög nyelv volt; ezen szármoztak minden Tudományok — azt is tudod, hogy ez a' nyelv sok viszontagságai között csak nem halála óráján szülte a' Deák nyelvet, és így ez által minden nemesebb Tudományoknak Deák Unokaivá lettek: szükség volt hát abban az időben ezen tudományok' édes Anyját, a' Deák nyelvet, minden Tudományt szerető Europai Keresztényeknek tanulni, 's esmeretessé tenni; a' mint hogy azzá-is tették, és minden Tudományok, Oskolák, Törvények, mint egy közönséges minden nemzetek nyelvén, ezen is folytának egész Európában mind addig, míg az Anglusok, Frantziák, Németek 's más Europai Nemzetek annyira mentek, hogy a' fokkal többre nevelt és ki-pallérazott Tudományokat magok nyelvekre fordították, Anyai nyelveket ennél fokkal jobban ki-pallérozták, és ki-szépítették, és kivált a Frantziák annyira emeltek, hogy a' most itt köztünk lévő Pruszsziai Király *Nagy Fridriknek* uralkodása alatt már egész Pruszsziaiban nem Deákúl, hanem Frantziául folytának a' Törvények, míg mostani, nemzetét szerető Király *Vilhelm* Anyai nyelvére nem változtatta — és már az óta minden Europai nemzetek és Fejedelmek olly okosok, hogy a' magok Oskolaikat és Törvényeiket Nemzeti nyelveken folytatják, és a' Deákat, csak mint egy mellösleg tanulják és tanítják. A' Német Nyelv ugyan csak mint egy 45 esztendőkel kezdette ennek-előtte magát a' Deák áll országból le-vetkezni és pallérozni, de a' Német-országi

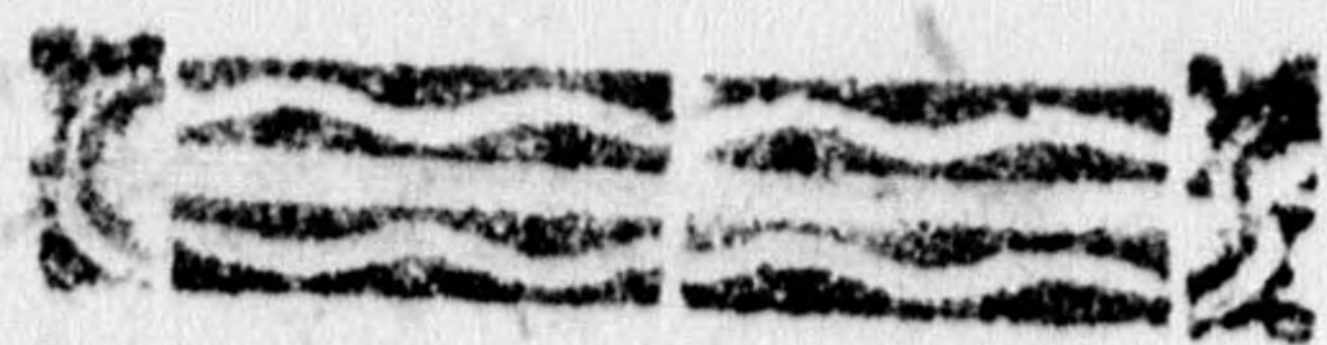
tudós Fejedelmek' és meg-világosodott nép által ezen rövid idő alatt annyira ment, hogy már most minden Tudományok, minden Törvények és közönséges ügyek ezen nyelven folytattatnak — és minden nemzetbeli tudos könyvek annyira által fordítottak, hogy ha a' Német gyerek az idén olvasni és írni megtanult, a' jövő esztendőben Filozofiát hallgat, 2 esztendő múlva Törvényt, és így a' maga Anyai nyelvén, még gyenge ifju korában minden Tudományokban magát igen kevés erővel gyakorolván, a' közönséges-társaságnak egy alkalmas tanult tagjává lesz: a' Törvények azon a' nyelven vagynak, és minden rendelkezések azon hirdettetnek ki, melyet a' Nemzet édes Anyja ölében tetszet szopva tanult — és így valamint a' Tudósok, úgy az edgyügyübbek tudják, mi az ő törvényes kötelességek, mitől kel félni, és mit kel tselekedni: Ládd *Ciceró* olly okos most majd minden Europai Nemzet. — Orzsa pirulással ugyan, de még-is megvallom neked *Ciceró* — vagyon egy Nemzet — egy Nemes Nemzet Európában, mely még a' szemit ennyire ki nem nyitotta, és önként vakaskodik. — Jól tudod nem kétkem *Ciceró!* hogy ama Világ' Bíró *Nagy Sándor* fegyverrel az egész világot meghodította, és ha a' mostani Természet vizsgálóktól ki nyomozhatta volna, hogy a' Hóld kerületében is emberek laknak, azokra-is fegyverrel kivánt volna ütni — de még-is a' Scithákat bántani nem bátorkodott. Ez az a' Nemzet *Ciceró!* az az ellenség előtt még eddig soha meg-nem rettent — egész Európában esmeretes Nemes Nemzet — a' mostani Magyar Nemzet, mely még a' Tudományokat idegen szájjal eszi — a' Törvényt olyan nyelven teszi, mellyből az edgyügyü nép egy szót sem ért. Ebből a' nemzetből való vagyok én is, ama 2 Prokátor-is látod *Ciceró!* De hogy ezen Nemzet ifjainak oskolabeli forsát által láthasd, a' magam Oskolabeli tanulásom idejét beszéllem néked elé: „En 10 esztendőskoromban az Oskolába vitettem. Minekutánna fél-esztendő múlva a' nagyobb 's apróbb

próbb betűkkel meg esmerkedvén olvasni kezdtem; mingyárt az A. B. Cés Könyvem végére ragasztott Deák szókat kellett könyv nélkül tanulnam. Ezt elztendő alatt, a' Réformátusok iskolájában (mert 32 elztendős koromig ott tanultam) el-végezvén, elztendeig *Déklinista*, elztendeig *Comporista*, elztendeig *Conjungista*, elztendeig *Grammatista*, elztendeig *Syntaxista*, elztendeig *Poéta*, elztendeig *Rétor*, elztendeig *Logicus*, elztendeig Görögöt tanuló lévén; már 10 iskolai elztendőmet, a' Szüléimnek nagy költségjekkel el-velztettem: már 20 elztendős vagyok; örökké eddig a' *Kiss* és *Nagy Celláriust* forgattam; még-is sem Deákul sem Magyarul nem tudtam; mert azt meg-nem tanulhattam, Anyai nyelvemért pedig meg-verettetem ha beszélttem, és így elfelejtetem. Már ekkor 21 elztendős koromban a' *Filosofiához* kezdtem, 's a' *Metafizikát* tanulni kénytelenítetttem — itt 2 elztendőmet a' *sok Ensel* és *non Ensel* töltöttem; 2 elztendőt a' *Fizikával*, 's még sem értettem — egy elztendőt a' *Mathefissal*, 3-mat a' *Polemika* *Theologiával* és az *Ekkléfiai Historiával*, mellyekből okokat tanultam, soha nem látott Felebarátomat miért gyűlölhessék; 2 elztendeig 'Sidó nyelvet tanultam, hogy legyen az-is a' mit elztendő múlva örömeft el-felejtthessék. — Már most 31 elztendős iskolabéli gyerek vagyok — 13 elztendeje, hogy a' Leánykákot a' természet öfztöne ellen szeretni nem mérem — nints kenyerem — tsak a' sok mindenféle sovány tudományom és el romlott Deák nyelvem. Mig a' *Filosofiát* tanultam, a' számvetést elfelejtetem; mi legyek már most? A' katonát Németül komendérozák — az *Udyari Tisztnek* számvetést és gazdaságot kell tudni — szántani, kapálni igen meleg a' nyár — kodólni ilyen tudós embernek szégyen — meg-házafodnám! mivel éljek? El telik egy elztendő, mig így tünödném magamban — 's azonban azt javasolják: legyek iskola mester, gyűjtsök pénzt, és mennek *Lejdába* egy fekete *Pundráért* és egy tudós *Parokáért*; legyek Pap;

Pap; mert elég vén vagyok. — Isten neki! már csak el-megyek; minthogy katonának vén vagyok. A' szülémnek minden pénzeket magomhoz vevem, és, minthogy Németül nem tudtam, 's minden vendég fogadóban meg-tsaltak; nagy bajjal érkezém Lejdáig. Itt bé-megyek az Oskolába, 's hát az én tanuló társaim mind 16 — 17 elztendős gyerekek, még-is mindeniknek több az Olaj lámpájsában, mint az enyimben — hát itt nem csak nyelvet, hanem tudományt tanulnak; meg-szégyellém magamat — 's már az apró pénz sem sok lévén 'sebemben, vissza fordulék 2 hónap múlva Bétsbe: bé-ülék a' Leopold városba, és *Kristof* szaba egy tudós Parokát a' fejemhez, mellyel 2 elztendő múlva hazamenék, minekutánna 800 forintot eddig el-költöttem volna, 200-al pedig Bétsben adólsá maradtam volna. Már most 40 elztendős ember vagyok; alig élek már 20-ig — 's mondjátok-meg mi vagyok? Az Atyám pénzt el-költöttem, 1000 forintot országomból ki-vittem — a' Státusnak vén nöftelenségemmel leg-alább 3 gyerekbéli kárt tettem — egy betsületes Leánykát pártában hagytam — csak a' sok hokus-pokus — lári-fári tudományommal vagyok. — Ládd *Ciceró!* így töltöttem én el 40 elztendeimet a' most sem-jól tudom Deák nyelv mellett. — Ekkor meg-gondolkozván a' Jésuitákhoz menék; a' Romai Katholika vallásra állék — Jésuita és idővel *Filosofie* Profelsor levék, hól a' Deák nyelvnek annyi hasznát vevém végre, hogy életemnek hátra lévő 20 elztendeiben betsületes kenyerem vala. — Már itt a' Deák nyelv olly nagy betsületben vala, hogy az én Magyar Déákjaimnak még csak álmodni sem vólt szabad Magyar nyelven. — Illyenek vóltak az én időmben a' Magyar Oskolák — mitsások légyenek most — ama most érkezett Magyar Prokátor jobban tudhatja; és csak azért is a' felső-világbéli ujságokat mingyárt meg-tudakozom tőlle. — Itt a' Jésuita, tudakozódván *Elestől*, következő módon kezdé ő beszédét: —

„Uraim! Én most jövek a' felső világról, és még sokkal

fokkal nyomorultabb állapotban hagytam a' Magyar Oskolákat, mint azok hajdon vóltanak; mert leg-alább, tsak 10 esztendővel is ennek előtte, minden szegény legény tanulhatott ingyen, nem kellett *Didactrumat* fizetni; a' kinek pedig tellyeséggel nem vólt mit egyék az Oskolába, ment 12 órakor vagy az edgyik, vagy a' másik Klastrom ajtajába, és a' Szerzetes Papok minden nap 30 — 40 Deákknak enni adtanak; de most magok is bajafobban élnek. A' Réf. Deákknak szabad vólt innepekre a' magok Jól-tévőikhez ki-járni — és, ha nem tsordult, tsak tseppent valami — élhettek; de most II dik *Joséf* Kegyelmes Tsászár alatt ez is keményen meg tiltatott vala, és így minden rend és vallásbéli Oskolák úgy el-ajjalodtanak, hogy ezeket meg nem esmernétek. Egynéhány esztendővel ennek előtte minden nagyobb Magyar Oskolákat Németül kezdettenek vala tanítani; a' honnan a' lett, hogy a' mi Deák *Filosofusaink* Pesten Német *Chyrgiát* halgatván, egy szót sem értének belöle — és így minden erőlkedések után is tudatlanoknak maradni kénytelenítettének; 's a' többi tudományokra nézve is így vala a' dolog — a' honnan a' született Magyarok, a' szolgálatokra alkalmatlanokká tétetvén, a' Németek fogdosásá vala Hazánkban nyelveknél fogva a' szerentsét. — A' Törvény Németül kezdett vala folyani azért; mert a' Deák nyelv hólnak ítelteték, a' Magyar pedig erre alkalmatlan: mely nyelvet a' nép, sőt a' Tisztviselők is még inkább nem értvén. . . . gondolhatjátok, mitsoda zürzavaros állapotok lehettek ezen Hazában; de mi történik? „ Minek előtte ezen hatalmas Tsászár a' múlt hónapban meg-halálazott vólna, ezen Nemes Nemzetnek minden régi Törvényeit, szabadságait és szokásait, annak Koronájával edgyütt viszsa-adván, Ország-gyűlését igére. Az utánna Uralkodó Felség pedig már ezen Ország-gyűlést hirdetteti is a' jövő Juniusra, és már most ezen Nemzet, a' maga Törvényét és Oskoláit

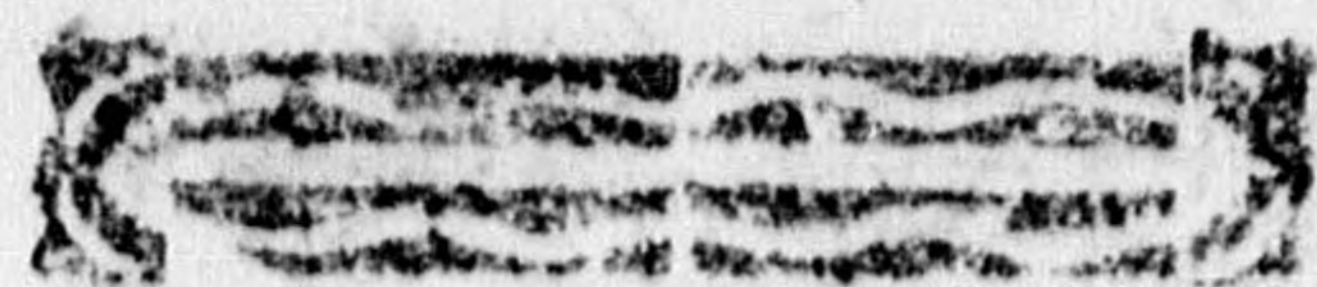
lát idegen nyelven folytatni hidd-el nem fogja — mert ezek már-is így okoskodnak:

1-ször. Ha a' Deák nyelvet veszik-bé a' Törvény székekbe; meg-lehet hogy tiz húsz esztendőök múlva újra belé kötnek hogy hólt nyelv, 's akkor újra a' mostani veszedelemben fog született nyelvönk főrogni. — A' Fejedelem azt fogja mondani, hogy ha idegen nyelven akarjátok folytatni a' Törvényeket; miért nem folytathatnátok tehát az enyimen? — De 2-ször. Tegyük-fel hogy soha bennünket a' Deák nyelvre nézve meg nem háborítanak: úgy is nem fog a' szolgálni Hazánknak javára. Úgy az Országban lakó Idegenek megelégedznek azzal, hogy Deákul tanítsák gyermekeiket, a' mi nyelvünkkel pedig nem fognak gondolni: de ha a' Magyar nyelv vétettetik-bé közönségesen, úgy mind azok, valakik Magyar Országban és Erdélyben laknak, ötven esztendőök alatt mind született Magyarokká lesznek. Mert látván a' Szülék, hogy gyermekeik ez által böldegülhetnek, szorgalmasan fogják őket arra taníttatni, 's a' t. 3-ször. Azért a' Deák nyelv el nem tűrölnének, valaminthogy az Anglusok, Frantziák, és más Országok a' magok született nyelveiken folytatnak minden közönséges dolgokat: de azért a' Deák nyelvvel sem hagynak-fel. Sohol sem tanúlják a' Világon fundamentomofabban a' Deák es Görög nyelvet, mint a' Frantziáknál, Hollandusoknál, 's Anglusoknál; nintsenek is sohol a' Világon jobb Deákok mint ott: de nem azt tartják jó Deáknak, a' ki sebelsen öszve hadar mindent, valami a' nyelvére jö, hanem azt, a' ki Horátiust, Juvenálist, Perfiust, Tacitust úgy érti, mint a' maga született nyelvén irattatott könyvet, és ha pennára kél a' dolog, minden *Solæcismus* 's *Barbarismus* nélkül azon a' nyelven ír, a, mellyen írna Cicero, ha ma feltámadna. — De a' mi minket illet, mi ugyan sebelsen beszéllünk; de ha ez az ékefen-szóllásnak Atyja hallgatna ollyankor bennünket, igen sokára sejdithetné meg, hogy az a' nyelv az, a' mellyet ő hajdan, minteggy sebes patakot, a' Római Tanáts-ban

ban úgy harfogtatott. (4-szer. Ha a' Deák nyelv marad meg az ítélő székékben 's Polgári dolgoknak folytatásokban; abból a' lesz', hogy a' nagyobb rangú Nemesek, Bárók, Grófok 's egyebek, megfognak elégedni azzal, ha a' Deákot tudják, a' Magyar pedig csak úgy tanulják - meg, hogy a' szükség' idején egyet kettőt tudjanak szólalni rajta, holott pedig az ilyen nagy születésű, sok tapasztalású, 's mély böltsétségű Férjfiaktól várhatná a' Hazánk azt az inas és velős ékesen-szóllást, melly olly ditsőségsé 's híresé tévzi Angliában *Pittet*, *Foxot*, 's egyebeket. Tsak a' mostani Vármegye-gyűlésekben, melly szép ékesen-szóllás folyt a' 'Sigráinak Zitsieknek, Telekieknek, 's másoknak tázajokból; úgy hogy kevés elztendők múlva annyira menne ez a' majd minden nyelveket meg-haladó Magyar ékesen-szóllás, hogy a' Vármegyének közönséges Gyűléseik e' részben is az Angliai Parlamentumokhoz hasonlók lennének, és ezekből láthattátok ezen maga kárán tanult híres Nemzet a' nyelvről hogy okoskodik; de más dolgokról-is beszélek.

Ezen hatalmas Országban és Nemzet között a' kereskedés és a' kézi mesterségek még máig-is olly nagy homályban vagynak, hogy itt minden Kalmárokok (az egy nagy ditséretet érdemlő Debretzen városán kívül) mind idegenek — ezek halálszák a' pénzt. — Az egy *Eger* városán kívül hol találsz Magyar Kémény sepröt a' világon! pedig ezen mesterségből sok idegenek tőke-pénzt tsináltanak Hazánkban. — Ha Magyar fellyül-irással inditod útnak Leveledet — hány Magyar Postán tudják azt olvasni? sőt a' Magyar Király lakó városában Bétsben, hol a' F. Magyar Kanczellária szüntelen helyben lévő — nints egy Posta Tiszt, ki egy szót Magyarúl értene; a' minthogy már meg-történt, hogy a' II dik *Josef* Császár Magyar titulusú
Le.

(*) Olvasd a' *Komáromi Gyűjtem.* XIX. Levél.
290 Lap.

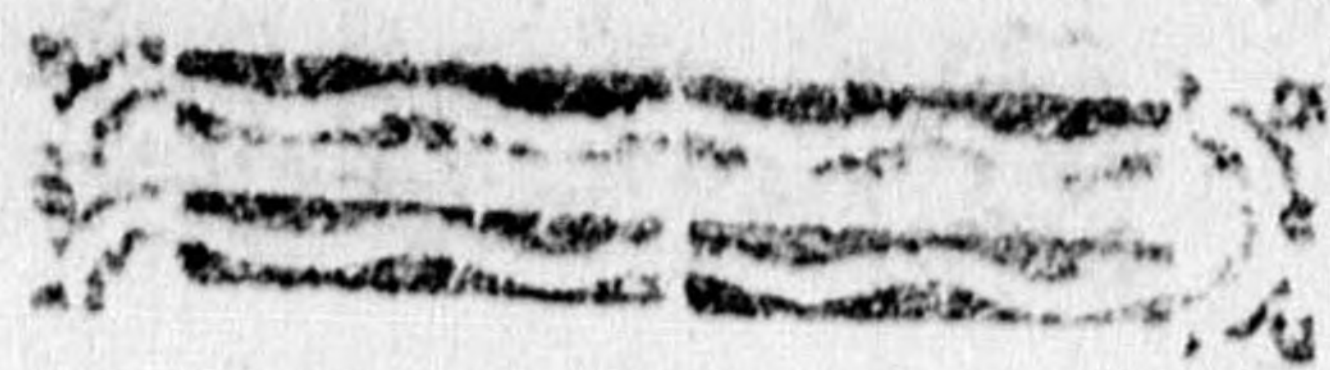

Levelét tavaj a' Magyar Kurir kezébe adták, hogy néki szól (*). — Ez a' N. Nemzet kardat visel — ezt-is idegen tsinálja, 's Bétsbe viszik a' pénzt érette. — Ez a' Nemzet a' maga Juhának gyapjából visel pasztó köntöft — de nézd-el mi módon: „Más országbéli idegen Kereskedők fel-vásárolják töllek a' gyapjat, és Bétsig vivén minden 100 forinton 40-ent nyertek. Itt a' ki meg-velzi 's elébb mozdítja más kézre, megint 40-ent nyer százon. Az idegen műhely pasztot tsinálván belölle, 40-ent nyer százon az azt meg-vett Kalmáron; e' vizsza-vivén Magyar-országba 's Erdélybe, 40-ent nyer minden száz farintján a' Magyaraktól, és így a' mi gyapjúnkból tsinált pasztot 8 árrával fizetjük az idegeneknek; hol ezt, ha az Országban tsinálnák fokkal oltsobban viselhetnék — fok 100 hazafiak élhetnének utánna — leg-alább az ez által el bujdosott pénz a' Haza küszöbén mind belől maradna. Sok 1000 reket tudnék néktek efféléket beszélleni, de tudom, hogy mind ezek rövid idő alatt más képpen léfznek, 's ti-is Bétsi ujságokat vártok töllem; hogy kedveteket tölthessém,

Bétsi ujságokat beszéllék.

Bétsben vagyon már azon nagy Ur II-dik *Leopold*, kit *Toskána* sirva botsátott-el. Még eddig II-dik *Josefnek* Titoknakjai közzül edgyet sem vett a' maga szolgálatjára, mindenek azt beszéllik. Ezen nagy Urat, ki a' maga Országait tökéletes lábra állítani szándékozik, még a' Bétsiek, miólta ide érkezett, a' Királyi Udvaron kívül nem láthatták. Ez a' nagy Úr még Juniusban Budán és Prágában magát meg-koronáztatván, Juliusnak 26 dikán Romai Koronát tesz a' fejére, melyről már sokon azt futtogják, hogy egészfzen el-vólna végezve — tsak ugyan a' N. Magyar K. Testörzöket állította a' Királyi Palota ajtajában jobb kézre, mint született Ma-

(*) Ezt már a' Kurir ki-hirdette vala tavaly.

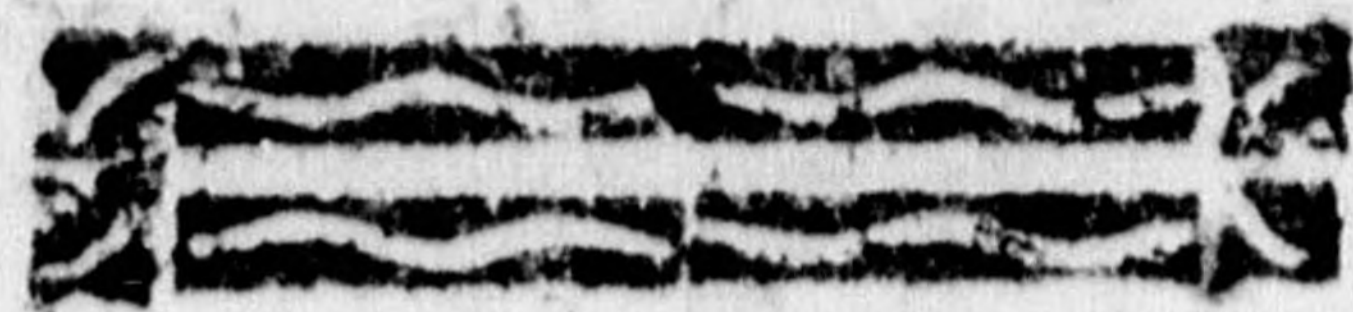
Magyar Király, és nem született, hanem vállaltatandó Német Császár, noha a' Német Testőrök között 37 vagyon Kapitány, kik most a' Magyar Testőrő All-Hadnagyokkal bal kézről tézik a' szolgálatot. Nem igaz az a' hír, hogy e' 2 rendbéli Testőrök az elsőségen veszekedvén úgy történt volna ezen változás: ő Felsége erről maga tett a' fő Gárda vezérekhöz rendelést. — A' Nemes Magyar Testőrő feregről Hadnagy *Tiganetti* nyujta leg-előbb könyörgő Levelet ő Felségéhez azért, hogy mivel nemtelen születésű, már ennek utánna a' Nemes Gárdában nem szolgálhatna, azért a' *Dévay* árvan lévő fő Postamerséget kívánná, mely kérése ő Felségétől azonnal meg is adaték — de ezen hivatalban sem ártana, ha vagy egy szót Magyarul tudnánk!! — Ezen hónapnak 17 dikén, azon sok mindenféle Leveleket, mellyet az ujj Felség a' Királyi némely szobákban talála, meg akarván égettetni, minekutánna azokat hirtelenséggel tüzre vetették volna, ki gyula, de minden kár nélkül, egy Udvarbéli Kémény, melynek még lármája egészen meg-nem tsendesedvén, megy ő Felsége a' maga külső szobájába, hol az asztalon egy bé petsételt Levelet talál illy fellyül való irással: „ *Ad Suam Majestatem!* Fel nyitja, 's e' vala benne írva; „ *Ad hodiernum Casum, feliciter, et emergentis, et sopiti iucendii in Aula Viennæ, quo scripta æterna oblivione digna, Jussu DOMINI, Combusta sunt.* — Alól ezen: „ *Leopoldus:* — Anagramma: *Pello Duos.*

*Hostibus Arma paro; Rectum Justumque reduco;
Gentibus Hungaricis Aurea secula fero.*

*ReX LeopoldVs aMor papVLI, hVngarICo opti-
git orbi;*

*sVnt Vota ——— nobilis Hungari F — S —
Viennæ 17. Marty.*

Ezen hónapnak 16 dikán dél előtt az Alsó Ausztriai Rendek nyujták bé ő Felségéhez a' magok kívánságokat. Ezek után még az nap a' Galliciai és

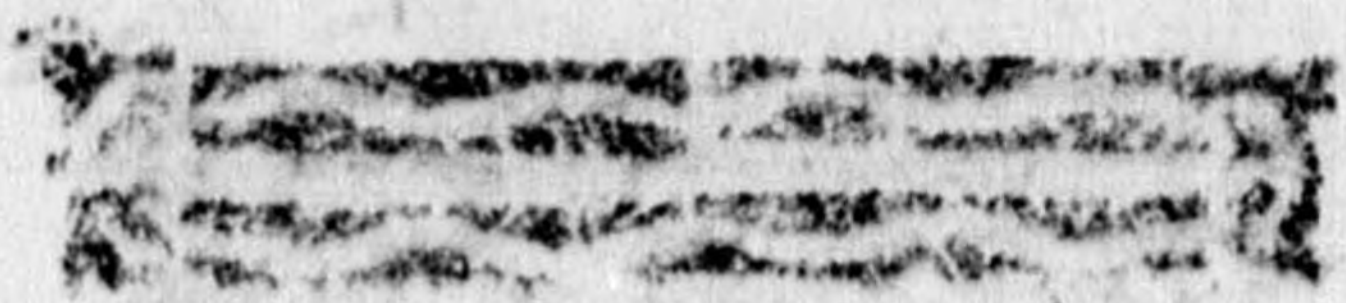

Lodomeriai Státus meg-bizott Követjei H. *Jablonovszky* Stanislaus, *Osolinszky* Josef, *Potokchy* Miklos és *Batovszky* Grófok botsáttatának ő Felsége eleibe, kikkel igen kegyelmesen beszéllett. Ezen utobbi Követek *Gallitziának* és *Lodomériának* a' Magyar korona alá való vizsgálását munkálódják vala .melyről Bétsben tsak hamar az után olly hirtámadá, hogy ezen kéréseket meg is nyerték volna. Ha Servia 's több elszakadt részei-is Hazánknak mind helyre álhatnak, egy a' leg-hatalmasabb Országok között való lézzen Magyar-ország egész Európában. — Tegnap vala Gr. *Teleky* Sámuel Ur ő Excellentiája-is szemben ezen Felséggel, kivel igen kegyelmesen beszélgetvén, azt javasolá, hogy tsak lietne a' maga Fő Ispánysága alatt lévő N. Vármegyébe menni, azt helyre állítani, és ennek Státusát arról meg-gyözni, hogy ő Felsége, valamint boldogult édes Anyja, egyenesen az ő meg-bizonyított hiveségü Magyarjainak szives hiveségekhez támaszkodván, ezeknek édes Attyok, Polgár társok, és boldogságokat munkálódó fejek kíván lenni, és nem tsak az, hogy az ő törvényeket, szabadságait, mellyek sérthetetlenek, meg-erősíti, hanem a' mit magok közönségesen jónak tanálnak, és abban meg-edgyeznek, azokat-is meg-engedi, és ezen Orzágnak mindenekben hasznát munkálódja. — Azt mondják némelleyek, hogy ő Felsége *Toskánából* 20 milliomat hozatott volna a' napokban Bétsben. —

— — — — —
— — — — —

Viddinnél 100-ezer Törökök vagynak öfzve gyü-
 dő félben. — A' *Nádasdy* és *Ferdinánd* sergeinek
 4-dik Batalionjai *Péterváradon* parantsolatot vette-
 nek, hogy az első jel-adásra kéfzen légyenek az
 útazásra — és ugy véfllük, hogy a' *Serviai* tábor
Belgrád és *Szemendrónél* gyül az idén öfzve. —
 Bukoreftből ezt irják a' Kurirnak ezen hón. 6 dikán:
 „H. *Koburg* a' maga népével még Bukoreftből ki-
 nem mozdult, hanem a' N. *Barkó* vitéz sergének
 2 osztálya *Rusvéde*-felé indúlt, és a' *Szávoja* Dra-
 ganyofsit váltotta-fel; ezek tovább nyomúltak, a'
Barkó Húzfárok helyét pedig a' *Lövenér* könnyű
 lovasok foglalták el — a' többi Sergek mind eddig
 helyben vagynak. — Ama nagy hirü esmeretes
 vitéz *Obester Képiró* Ur, a' maga tulajdon kérefire
 nyugodalomra tétetett; mely nyugodalom kérefnek
 oka tsak a' vólt, hogy máfok tsekély érdemmel
 nagy jutalmat nyertek, ez a' *Márs* próba tüfzét pe-
 dig 7-szer ki állott vitéz s. t. — *Képiró* helyett
Obesteré és Reg. Komendánsá tétetett *Quietovszky*,
Oberftlájdinántá *Levesits*, 1-ső Főftlájdinántá *Tan-*
cher, 2-dikká *Barkó*, 3-dikká *Ötvös*. — Meg jegy-
 zésre méltó, hogy a' N. *Barkó* Sergétől 6 hónapok
 alatt hármon emeltettek Komendáns Obesterségre;
 u. m. *Quietovszky Barkónál*, B. *Gráfen* az 1 ső *Szé-*
kely gyalogságnál, B. *Khinmájer* a' *Lövenér* lovas-
 sainál. —

Ternovitzból 8-dikbán ezt irják: „Leg kedve-
 febb *Sándorom*!! „Az *Istennek* látható *Anyaszent-*
egyháza, ezen hónapnak 6 dikán három *Törökök-*
kel szaporodék *Ternovitzban*, még pedig ollya-
 nokkal, kik magokat a' *Török* Tsáfzártól nyert
Levelekkel a' *Mahumed* familiájából való *Nemes*
embereknek lenni meg-bizonyítják, mely három sze-
 méfnyek egy familiát tésznek, mivel az *Atya*, ma-
 gát két neveletlen fiaival a' *Romai* hitre keresztel-
 tette; az öregnek Kereszt *Attya* a' *Kerületbéli* Ka-
 pitány és *Guberniális* *Confiliárius* Mélt. *Bék* *Josef*
Ur, a' nagyobbik fijának, M. *Gróf* *Lágotheti*, és
 a' kifsebbiknek M. *Bendella* *Ur*, a' *Rabok* ítélő
 fze.

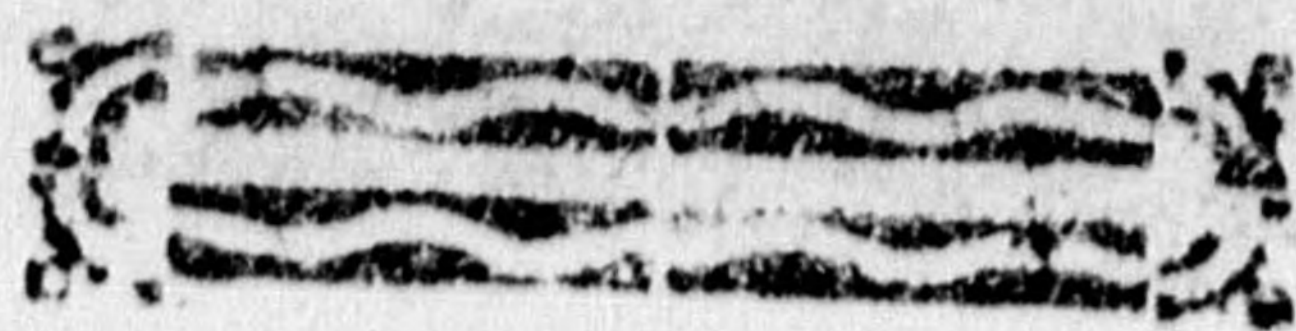

Székinék Préfesse vala, mely famlia Török a' Kho-
tzi mi ki-költözéskor szökött vala világra, és mind
ez ideig magát abban a' faluban tartoztatta, mel-
lyet az előtt árendába birt vala. — A' Moldovai
mi részünkről való Adminisztrátor panaszolkodik va-
la a' napokban *H. Potemkinnál Jászban*, hogy a'
Muszkák 30 falukat a' mi részünkről a' magokéhoz
foglaltanak, melyre a' Hertzeg tsak azt felelte: *az
efféle approxág dolgokat, az én Fő Stráfsamesterem-
nél igazittson Kegyelmed-el.* Félő, hogy ezen mosta-
ni Barátunk — — — — — A' Lengye-
lek ugy gondolkodnak, hogy a' magok táborjokat
Chotzimnak által ellenébe *Kaminitzól* fogva, egész-
szen a' Duister vizéig ki-terjeszték, és a' napokban
mutogatták-is magokat a' mérséklő Iuzsiuerek. —
Ezen tartományban tsak nem minden éjjelenként
szemléljük az *Aurora Boreálit*, ha Bétsbe látjátok
ezt valaha. Az Armádiánál még semmi sem tör-
tént, de mivel itten már egy hónaptól fogva töké-
letes nyári napok járnak, minden órán fogunk ne-
vezetes történeteket hallani. s. t.

Utolsó jegyzések.

„Midőn a' mostani Felség II. *Leopold Toskáná-
ba* ment vala lakni, ezen Tartományban annyi vala
a' Gonosztévő, hogy fényes nappal járni sem vala
bátorságos — most, ha éjjel a' kalapodat az utzá-
kon teli arannyal vízed Toskánában bátron min-
den félelem nélkül el-mehettz. —

Leopold Toskánában olyan sivatag helyyeken tsinál-
tatott kő utakat, azt belzéli a' mi Kabinét Ku-
rirjaink, hol ennek előtte tsak a' fene vadak utaz-
nak vala; nagy reménységünk lehet azért, hogy e-
zen 2 leg-szükségelebb dolgokat Hazánkban is hely-
re állítja. — Már is belzéli Bétsben, hogy azon
Penthesillia Szabad fergebéli szemellyek, kik eddig
Bétsben tsak nem egész étzaka minden utzákon
szabadon patroléroznak vala, és a' kiknek tsak tud-
va lévő Izamok a' jelen való időben 18-ezer 200

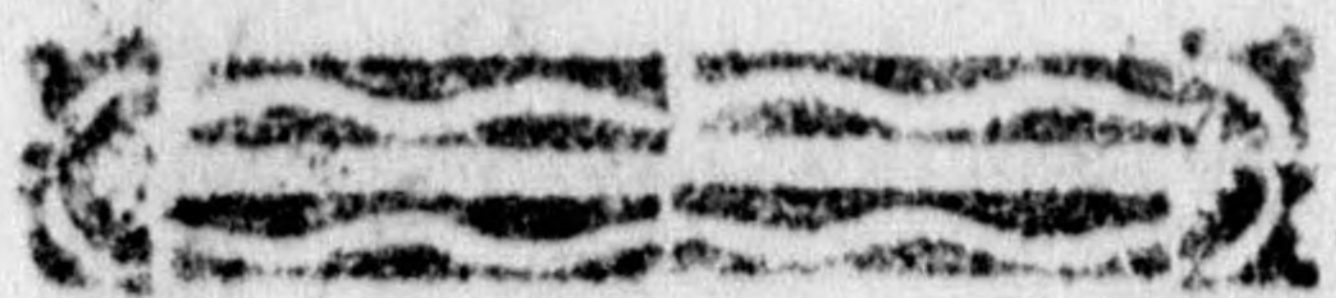
egy néhány bobítás fejekre mégyen , még minek
előtte a' Királyné Bétsbe érkezne , rendbe ízedetné-
nek ;

— A' 'Sidókat Bétsből tsak alig ha minden órán
ki-nem tiltják , valamit a' Nagy *Therésia* idejében
vala. —— Még idővel talám az is fel fog állani ,
hogy azok az ifjak , kik a' házofságra alkalmasok ,
kényszerítettnek a' házalságra.

A' Pofony Vármegyei gyűlés alkalmatossággal
fel-állá Gróf *Pálffy* János Ur ő Excellentiájá az
ide való Fő Ispány , és egy igen szép előljáró ma-
gyar beszédje

— (A' a' roftába maradott.)

— Bé hivatja ő Excellentiája az ugy-
nevezett *Manipulánsok*at is , azokat a' földmérés
mellet részegeskedő Urakat . kik eddig a' paralyto-
kat

kat verték, és a' földes Uraknak a' leg felsőbb hangon rezonéroznak vala. Ezek közzül az ápróbbakat a' *Ferdinánd* Sergéhez recomendálá *Otskay* Urnak, kettőt pedig u. m. *Kéfer* Josef, és *Scotz* Josef Urakat fegyver között küldé Bétsbe a' maga Gránátéros Kapitánnya vitéz *Krájnik* Urnak, olly rendeléssel, hogy próbálná-meg, ha ezeknek az Uraknak illene a' Gránátéros süveg a' fejekbe; ki azonnal meg próbálván — hát ugy illik, hogy már rég azt kellett volna nékiek viselniük. Ezen 2 Gránátéros Urakat tegnap magam szememmel láttam — már fogják naponként a' Királyi 5 Krajtzárt, és minden 2 napra egy Tábori 'Semléjek vagyon. — Gróf *Trautmansdorf* és Gróf *Kobentzel* Urak Belgiumból Bétsbe érkeztenek. — A' Belgrád alatt kemény sebet kapott, de tökéletesen meg-gyógyúlt *H. Eszterházi* a' Tothorizági Seregnél 2-dik Obersterré tétetett.

Az Auszriai Státusok tanátsot tartván, bé-izennek II-dik *Leopoldhoz* azon kérelemmel, hogy adnaé nekik *audientziát*? és mikor? Erre azt felelé ő Felsége az előtte meg-jelent Députátusoknak: „
 Én Bétsbe nem azért jöttem, hogy itt kegyelmetek rajtam tsudálkozzanak, hanem azért, hogy kegyelmetekkel edgyütt azt a' Státust, melynek én feje, és kegyelmetekkel edgyütt tagja vagyok igazgassam; azért én hozzám mindenkor bé-lehet egyenesen jöni. — — — — —

— — — — — *Schönbrunban* készítik a' Pálotát a' Királyi Familiának. — A' Sz. *István* toronyabéli nagy harangnak ütője, mely ütő tsak 26 mázsa, a' II-dik *Josef* halálának napján magától leszakadott vala és ketté tört, mely máig-is a' toronyban hever, és mást-is vittének helyébe — ez eddig igaz:

Bétsből. — Ő Felsége minden Udvari és Ország' igazgató hivatalokat, ugy a' hivatalbéli 's minden méltóságu személyeket, valamint a' polgári ugy a' katonai renden, addig a' meddig, tovább való rendeléfig, eddig vólt állapottyokban meg-hagyta, meg-erősítette és meg-parantsolta, hogy közönségesen a' magok szolgálattyokat, az Ő Felségének tejendő esküvések és eddig szokásban vólt rendelések-szerint tovább folytassák, a' ki adandó dolgokat pedig az Ő Felsége mostani titulusa és petséttye alatt botsálsák ki. — Ez-szerint a' múlt Vasárnap Hertzeg *Stahremberg*, mint első és fő Udvari-mester, Gróf *Rosenberg* mint fő Kamarás, Gróf *Kaunitz*, mint fő Udvari Marfall, Hertzeg *Ditrichstein* mint fő Istálló-mester, Gróf *Károly* mint a' N. Magyar' Hertz. *Lobkovitz* mint a' Német Gárdistáknak Gróf *Noftitz* pedig mint a' Királlyi gyalog Testörzöknek Kapitánnyok, hűségek, Ő Felsége előtt való hitek le-tétele által meg-erősítették. — Az ezen hónapnak 10-dikén költ *Temesvári* Levelek-szerint, akkor táallyban az egész Bánátusi sereg magát annyira öszve-húzta vólt már, hogy Méhádiától fogva *Schupanekig*, tul a' Dunán keresztül Gládováig és Négotinig a' Timok mellett, egy olyan lántz formáltatott, melly-szerint kevés napok alatt az egész test magát egybe vehesse, Gládovánál táborba szállhasson, és Viddin alá nyomulhasson. Azonban ekkor a' fő hadi-szállás még *Schupanekben* vala, az hová *G. G. Vartensleben* már 6. dik meg-érkezett vólt: de a' Viddin ellen való próbára *H. Koburg* váratott, ki-is a' végre Oláh-orizá.

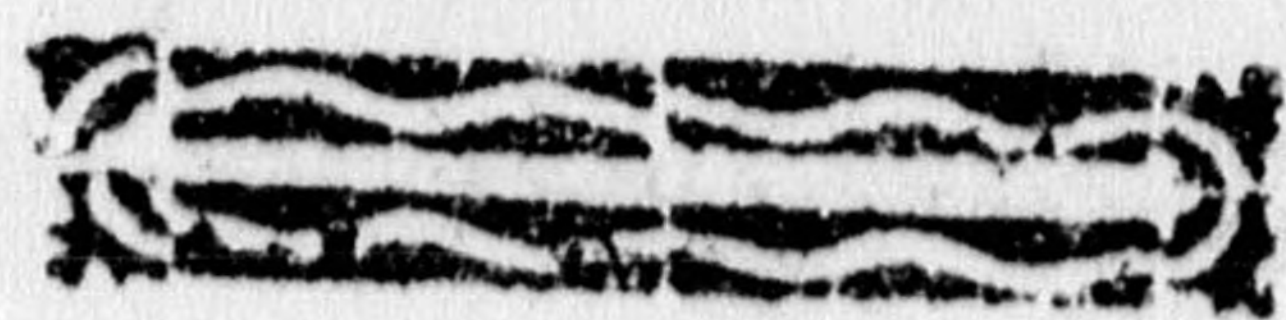

gi sergének nagyobb részével oda útban vagyon. O. Orsovához 12 négy és hat ágyus tsonakok is érkeztenek vala-meg, mellyeken az ágyukon kívül, bombi hányó mosárok is vitettetnek, 's illyen hájók többek-is érkezendők. Orsova az alatt tsak bé-rekesztetve fog tartatni. — A' *Toskánai* igazgató-szék olyan parantsolatot küldött a' Livornoi kormányozó-székhez, hogy az itt lévő ki-kötő-helyben hirdettetné-ki, hogy egy 27-dik Febr. költ Királyi rendelés-szerint, semmi vigyázat nem lévén az ő Felsége Auszriai Státusokban következett uralkodására, és ő Felségének a' hadakozás folytatásában szükségesképpen lévő rész vételére, valamint a' *Livornoi* ugy a' több *Toskánai* ki-kötő-helyekben-is, a' Neutralitaság iránt 1778-ban 1-ső Augustusban adatott törvény, tovább-is egész ereje-szerint meg-tartásék. Ezen hir-adás közöltetett minden *Toskánai* ki-kötő-helyekben lévő Polgármesterekkel-is. — *Régensburg* 15 dik Mártz. — A' *Moguntziai* Választó Fejedelem, az ugy neveztetett *Arany Bullának* ereje-szerint, a' maga több fő Választó Fejedelem társait, a' jövő Juliusnak 1-ső napjára, a' Tsászár választatásra, meg-hivta: a' mely végre hivagató irását arra rendelt tulajdon Követyei által küldötte kinek kinek kezéhez, u. m. *Dresdába*, *Berlinbe* és *Hannoverába* Gróf *Hatzfeld*, *Koblenzbe* és *Bonnba* B. *Hajenek*, *Münkhnenbe* és *Prágába* pedig B. *Dienháim'* által.

Midőn Felséges II-dik *Leopoldnak* tudtára esett volna az Erdély-orzági Státusnak azon keserves panaszja, hogy az Országban benn termő Sónak mázsája 3 n. farintokra emeltetett légyen, azt mondják, hogy ezeket szollotta volna: „Már ez igen sok! nem illik, hogy a' haza, azokban a' dolgokban, mellyeket az áldott természet ingyen szült az Hazában, tsak leg kissebb fogyotkozást-is szenvedjen; azért leg ottan parantsola ő Felsége, hogy a' Sónak mázsája, valamint eddig vólt, 51 krajtzár-ra szállittassék. — Valamint Magyar-országban, ugy Erdélyben minden ugy nevezett *Politzáj* hivatalok ő Felsége által el-töröltöttek; a' Direktorok, mig hivatalba alkalmaztathatnak fizetés nélkül maradtak, az egy Szebeni Pol. Direktoran kívül, kinek egész fizetése meg-hagyatott. — Az Erdély-orzági fő Kormányozó Gr. *Bánffy* György Ur ő Excellenziaja, ki a' napokban a' valóságos titkos tanátsofi méltóságot öltöze magára, a' mái napon indula-vissza Erdélybe. Boldog Haza! kinek egy olyan Kormányozód vagyon, a' kiről az ötet esmérő idegen Nemzetbéliek-is el-merik azt mondani, hogy minden 100 esztendőnek elég egy illyen tökéletes embert szülni. — — — — —
— — — — —
— A' Törökkel való békeségünk a' leg-jobb reménység alatt vagyon.

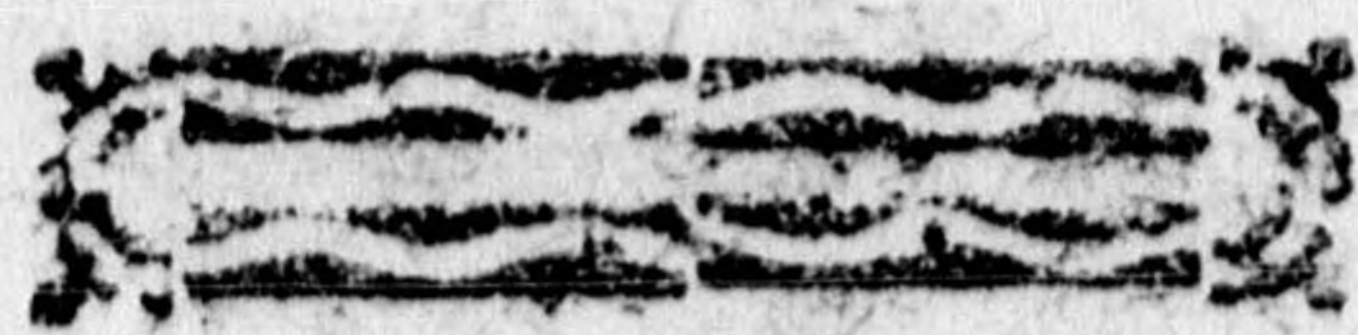

¶ Az Orosz Császárnénak kívánságai a' Svéd-
 foknak, melyek-szerint azoknak a' békeiséget ajánl-
 lya, e' két punktumért nem tettzenek különösön;
 1-sőben, hogy a' Királynak, Ország-gyűlése nélkül
 ellenségének hadat izentni és folytatni ezután ne le-
 hessen: 2-szor hogy Svétzia az Oroszokkal tsak ma-
 gára különösön köfsön békeiséget, nem pedig más
 uralkodó Hatalmaságokkal egy társaságban. Ez-
 szerint, nem sokkal ez előtt, közölte-is a' Svétzia
 Követ, a' Lengyel Közönséges-társasággal azokat
 az indító okokat, mellyek az ő Urának éppen
 meg-nem engedhetik az Oroszokkal való meg-békél-
 lést, azért; mert az ő itéletek-szerint, a' Muszka
 Udvarnak fel-tételei nem egyébbre néznének, ha-
 nem hogy még valaha egész Északnak Diktátorjá-
 vá lehessen, ha most nem tsak ők, hanem magok
 a' Lengyelek is két kézzel nem kapnának a' jó al-
 kalmatosságon, hogy a' veszedelmet, mely számok-
 ra is előre készítettik el-kertülhessék. Ezek 's több
 illyenek valának a' Svétziai Követnek beszédgyei:
 mellyeket ha meg gondolunk, és azt-is ide gondol-
 juk, a' mit némelylek beszéllenek, hogy a' Prusz-
 izus Udvarnak a' Törökkel való frigye, már meg-
 köttetett volna: így talám tsak el-hihettyük, hogy
 a' Lengyelek terhesetske fel-tételek alatt-is reá állot-
 tanak a' Pruszizussal való frigy tartásra: mások
 ugyantsak egyebet beszéllenek, és azt erősítik,
 hogy a' Lengyelek indító okokkal keresték volna
 meg a' Pruszizus Udvar, hogy némely kívánságai-
 tól állana-el, a' melyre való válofat nagyon vár-
 ják a' Lengyelek.

Ezek voltak a' fel tételek: hogy t. i. engedjék oda a' Lengyelek a' Prussziai Udvarnak *Dántzig* és *Thorn* Városait; nem külömben egy *Dybow* nevezetű Józszágot (*Starostey*), mellynek 4 mértföld a' kerülete, 's a' mellyben vagyon most a' Lengyel Kamara. Ezen kívül, hogy 12,000 lovas, és 2000 gyalog hadi segittséggel tartozzanak lenni a' Lengyelek, ha midön a' Prussziai Udvarnak fog kívántatni. — Az említett Udvar ellenben, *Cujavia* Tartományából, (Nagy Lengyel Országban) egy Darabot vissza fog adni a' Lengyeleknek; továbbá a' *Dántzigba* szállítatandó portékáktól felénnyi vámost kíván, mint eddig, az az: száztól, nem 12; hanem 6 forintot; attól pedig, a' mi a' Prussz. Szileziába fog vivődni, száztól kettőt: tsupán az *Elbingába* vitetendőért kelletik ezentúl száztól, nem négyet, mint eddig; hanem 6-ot fizetni. — Ha a' Lengyelek hadakozásba keverednek, tehát azon esetre, a' Prussziai Udvar is 12,000 Lovas, és 2000 Gyaloggal fogja őket segiteni. Egyszersmind ajánlást tett, hogy a' tőle kért 13 milliom Lengyel forintokból kész lessz szolgálni, ha a' Királyi Józszágok akár zálogba, akár örökös áron is néki engedőnek.

Azok között, a' kik a' Lengyel Király buzgó Hazafiságát követvén, készek voltak Drágaságaiknak, vagy más tehetségeiknek egy részét Hazájok segittségére fel áldozni, ki mutatta ez úttal is magát különösen Gróf *Malachovzky*, olly álmélkodásra méltó ajánlásnak tétele által, hogy egy milliomot fog költsön adni az Ország Kasszájába, minden Interest nélkül. — *Nagy Lengyel Ország* nevet viselő Tartomány

mány arra kötelezte vólt magát, hogy ezen folyó Mártzius hónapban le fogja mind azt a' *Kémény-pénzt* tenni a' sereg szükségéinek pótolására, a' mennyit 3 esztendő alatt szokott rend szerént fizetni; *Lithvánia*, és *Kis Lengyel Ország* Tartományai pedig 2 esztendei *Kémény-pénznek* ugyan tsak Mártziusban lejendő ki fizetését ajánlották. Az efféle példás adakozás által, közel 12 milliom került bé az Ország kintstartó Házába; melly summa haladhatatlanúl is szükséges vólt a' sereg szorúlt állapotjának fel segéllésére.

Maros Vásárhely. — Erdélybe a' szomszéd elenségtől a' Töröktől való félelem, minthogy a' télen a' katonaság onnan rész szerint Lengyel, rész szerint Cseh-ország-felé el-takarodott igen nagy, a' mostani változások pedig az eddig vólt Törvényszékeknek el-törlésével a' hazában nagy síbongást okoznak: ugyantsak még eddig a' hazában tsendes békesség uralkodik, és adná a' Menybéli Isten, hogy az ez előtt uralkodott vallás-béli külömbbségből 's nemzeti-gyűlölségből származó egyenetlenség a' mi hazánkfiainak szivekből gyökerestől ki oltatván, vettetnék meg már valaha az egymást meg-értésnek és szeretésnek fundamentomán hazánknek közönséges boldogsága! Miért pengettyük nyelvünkön ezen szép szókat? — *Concordia res parvæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur* — ha egymást meg-sem ízenvedhettyük. — — *Omne regnum in se divisum desolabitur.* — Méltóságos Gróf Nagy Értsei Toldalagi Pál Ur vólt Özvegye, már Néhai Mélt. Gróf *Rhédei Klára* Ur Asszony ő Nagysága hosszú betegségesei után ezen hón, 13 dikán 12 órakor délbe az élők seregét el hagyván, már az halottak közé számolhatik.

*M. N * * Prépost Urnak, N. Baranya Vármegye Gyűlésében, M. B. Splényi volt Komissárius Urhoz intézett Beszéde:*

Fő Méltóságos Báró Ur! „Engedje-meg Excelentziád! hogy ezen Magyar Hazánknak hofzizas ohajtáisi után, egyszerre fel derült felettébb örvendetes napján, e' Nemes Magyar Baranya Vármegyének Státusi, és Rendjei nevével, Nemzeti Magyar Nyelven szóllyak. Mert nem tudom, mi belső javallásból, úgy tetztzik; hogy, a' mit ma éreznek Magyar sziveink, azt tsak magyarul ejthetjük ki leg szivellebben, leg értelmesebben. “

„Noha meg kell vallanunk, hogy az el olvasatott Felsőleges Fejedelmi Levélnek hallásával, egészen meg vidúlt sziveinket sokkal nagyobb, sokkal érzékenyitőbb öröm fogta el, hogy sem azt, még akármelly ki keresett Magyar szókkal is vóltaképpen ki jelentheffük. “

„Midön minden régi Törvényink, Szokásink, Rendtartásink, minden örökös Szabadságink, sőt még ez az édes Magyar Nyelvünk-is, 's ezzel egész Magyar Hazánk egyebet utolsó veszedelménél nem várhatott; ime! éppen akkor egy váratlan tsuda változással egyszerre ismét, 's olly magassan fel kapott, hogy hajdani dicsőségéhez leg közelebb lenni láttzathatik. “

„De nem vólna talám alkalmatos, sem e' naphoz illendő, örömünknek minden okait nevezetesen elő számlálni: ne talántán, midön annak tellyes nagy vóltát magasztalni kívánnánk, a' múlt eszten-dőkbéli szomorúságink' okainak, bár mi futó emlé-
ke.

kezete is, ezen öröm Napunk' világát valamiképpen meg homályosítaná. “

„Minden örömünknek ki jelentését tehát egyedül ebben határozzuk meg, hogy Felsőges Urunknak velünk tett különös nagy kegyességét, valamint minden reménységünk felett valónak nyilván meg esmérjük; úgy ezen Nemzetünkhez mutatott ritka 's talám egyetlen, 's minden példa nélkül való Felsőges Atyai nagy szíveességét, nem csak mi örök haládatossággal, 's állandó buzgó hiveséggel meg hálálni igyekezünk; hanem még késő maradékinknak szíveikbe is *Második Jósef Császárnak*, mint néhai jó tévő igaz Barátjoknak, 's szabadító, vagy újra szülő Attyoknak dicső nevét, örök emlékezetre el törülhetetlenül által irjuk. “

„Excellentziádnak pedig a' múlt egynehány esztendőök folyása által mellettünk tett fáradozásit, és hozzánk olly bőven mutatott kegyességét nagy alázatossággal köszönnük. Egyszersmind, ha mi ben Kormányozó hivatalára nézve eleget nem tetünk, arról botsánatot kérünk. Mellyet is Excellentziád kegyességétől annyival biztosabban reménylünk; hogy, emberi gyarlóságunkat tekintvén, önön maga is Excellentziád által érti 's jól tudja: melly nehéz, 's csak nem el kerülhetetlen, a' meg sebhedt szívnek ollykor ollykor ki nem fakadni. “

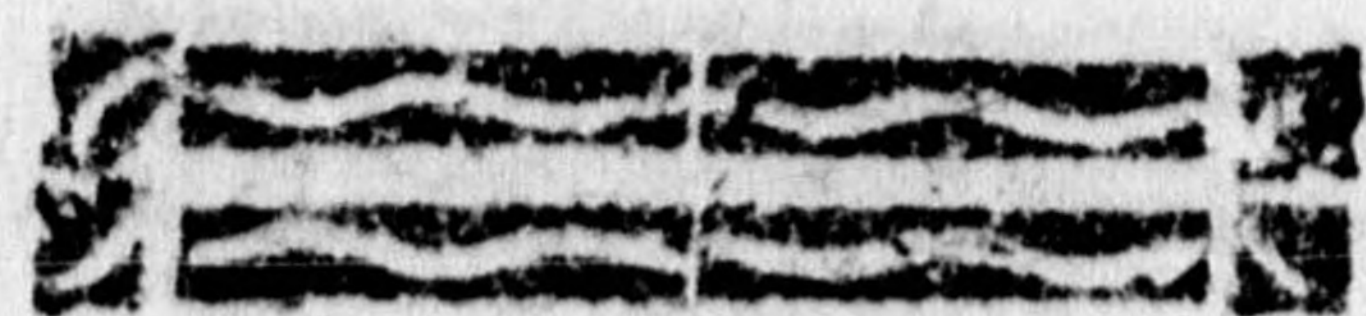
„Másként, a' mi Excellentziádnak Fő Méltóságú Személyét illeti: tudtuk mi, 's mindenkor előttünk hordoztuk, egy Magyar Hazánk' 's Nemzetünk' dicsősségét kiváltképpen elő mozdító SPLÉNYI Familiának mivel tartozunk. Frissebb emlékezet-

zetben vagynak nálunk annak nagyfágos érdemei, hogy sem róllok meg felejtkezhetnénk. “

„De Excellentziádnak is tulajdon maga erköltsi 's érdemei erőssebben kaptolták magokhoz sziveinket, hogy sem könnyeu meg válhatnánk töllök. Bár — melly távól lejénd is valaha Excellentziád: velünk lessz mindenkor hozzánk mutatott nyájas sziveffége, 's ama' Hazájához viseltetett igaz Hazafiúi Lelküfége: a' mellyet mi még a' Hazánk' szabadságit faggató hivatalának gyakorlásában is szivének rejtekéből ki hatni, gyakran örömmel szemléltünk. — Eljen azért Excellentziád, és szerentséssen, és fokáig éljen. “

Nagyvárád, Mártz. 14. „Ma itt *Ns Bihar Vármegyének Közöns. Gyűlése* van; holnap pedig, a' Koronának szerentséssen lett Haza érkezéséért, *Te-deum* fog tartatni nagy pompával a' Püspök Templomában; estve meg fog a' Város világosittatni, 's az ablakok külömbkülömbféle Rajzolatokkal és felül Irásokkal lesznek ékesittetve. “

Szabolts Vármegyéből tudósittatunk, hogy a' *Ns Vármegyének* Febr. 8-dikán tartatott Gyűlésében, a' 6 *Hajdú Városok*, a' Vármegyéhez lett kaptoltatástól, fel óldoztattak, és mind Polgári, mind Törvényes Dolgaiknak folytatására nézve, a' régi lábra vissza állittattak. Mostani Fő Kapitányokká lett *T. Jablontzai Petes János Úr*, a' ki már ennekelötte a' Fő Nótáriusfágot, és a' Vitze Kapitányfágot nagy haszonnal és ditsérettel folytatta. — Az említett *N. Hajdú Városoknak* a' *T. N. Várme-*

megyétől lett külön választatások által, erős fundamentoma vettetett a' kettő közt leendő barátságos jó szomszédságnak. (*Hadi Tört.* 377, 379, 380 ik oldal.)

Bétsben való meg-érkezése után ő Felsége II. dik *Leopold* kérdi egy audentzián *F. M. B. Laudon*-tól, el-kezdődött volna-e már a' 3-dik táborozás, és melly felől estenek volna az első mozdulások? melyre az öreg Vitéz azt felelvén, hogy az *H. Hohenlohé* tábora Febr. 21-dikén a' *Hertz. Koburgéval* egyefittetett, a' Bánáti minden Regimentek a' folyó hónapnak 1-ső napján útnak indultanak, és *G. Gr. Vartenslebennek* vezérsége alatt, már Serviában a' Gládovai táborban fekszenek, Toth-ország' és Kroátzia-felől pedig, az ellenségnek bé-ütése ellen, minden lehető készületek meg-tétetennek 's a' t. — *Mind igen jól vagyon Kedves Laudonom!* meg-illető szókkal felele ő Felsége: *Kegyelmedre bizom az egész hadnak folytatását, légyen tovább-is nékem barátom, az hazának pedig oltalmazója.* — Mitsoda indulattal vették légyen ezen Kegyelmes Fejedelemnek maga ki-nyilatkoztatását, a' Belgiumi Státusok, még bővebben ennek utánna fogjuk meg-tudni: hogy a' *Limburgiak* tökéletesen meg-elégettenek légyen azzal, meg-tettzik egy *Limburgi* 11-dik Mártz. költ tudósításból, mellyben a' többek között ezen szók-is tanáltatnak: — A' mi tartományunkhoz küldött emlékeztető írása ő Felségének nállunk tellyes kedvet tanált; — Mit-is kívánhatna az ember többet? — Az által a' Státusok a' magok állapottyokban meg-erősítették, sőt hatalmok még többre terjesztetett, már a' Nemzeti-gyűléstől

sints

kints mit tarthassanak: — A' Papi-rend nem retteg
 tovább a' Frantzia ujittásoktól 's örökségeit nem
 félti: — A' kézi-mester-ember nem fog kényszerített-
 ni, utolsó tsepp véres verejtéke által magát a' por-
 tizio szedő katonától szabadítani: — A' kereskedő
 alig várja örömében azt az órát, melyben bizonyo-
 son tudja, hogy nyakából a' vámofok és árendá-
 lok terhes járma ki-fog vétetődni; sőt a' Fábriká-
 soknak-is bizonyos lehet azon reménységek, hogy
 posztójokat 's egyéb árujokat Német, Magyar 's
 más országokra is ki-vihessék: — Kedves emléke-
 zett ezen tartományban, II-dik *Leopoldnak* szándé-
 kai ki hirdetésében, az e' -féle atyai ajánlás: *Sen-
 ki a' meg lett dologért fel-kerestetni és nyughatatlan-
 sággal illetetni nem fog:* — Kedves az-is, hogy
 nem tsak annyit ígér a' Kegyelmes Fejedelem, a'
 mennyit talám a' nép maga kérni bátorzkodott vól-
 na: hanem még útát mutat önként, nem tsak az
 ország boldogságára eddig fen-tartatott rendelések-
 nek jobb meg fundálására, hanem (a' mi már leg-
 több) olyan tzikkellyeknek-is a' régi törvényekhez
 való ragaszthatására, mellyek az ország rendelése-
 nek természetű állapottyát a' következőkre néz-
 ve-is meg-bonthatatlaná tegyék. — Ha egy nem-
 zethez II-dik *Leopold*, még Nagy Hertzegségében
 ilyen kegyelmes gondolatokkal viseltetett, a' mely
 nemzet az Auszriai házhoz való érdemeire nézve,
 még tsak nyomába sem léphet a' Magyar nemzet-
 nek, a' mint ezt a' Magyar nemzet sokszor, de ki-
 vált a' jelen-való időkben a' bámuláig meg-mutat-
 ta egész világ előtt; ugyan nem remélhetnénk-e hát

mi is már valaha az ő uralkodása alatt tellyes boldogságot.

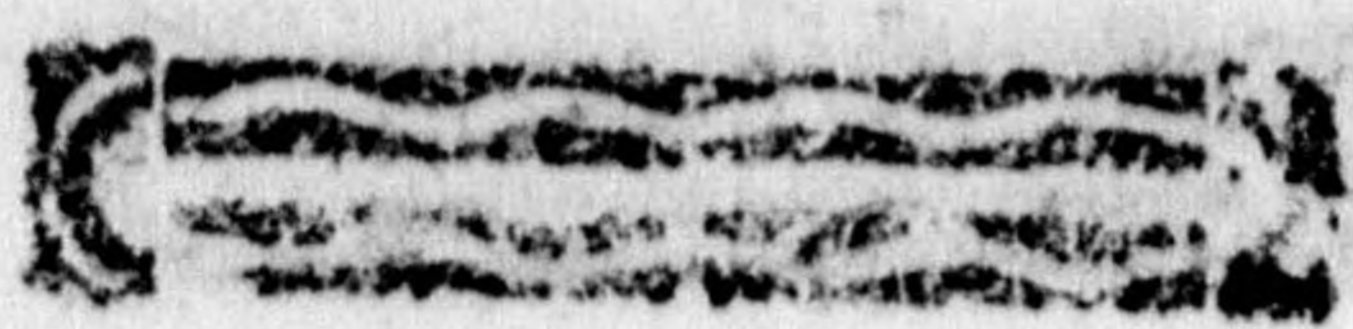
Elegyes hírek.

A' Frantzia Nemzeti-gyüles előtt-is most forog kérdésben, hogy vallyon jó és hasznos lenne-é, az ugy nevezett *Feketékkal* vagy a' *Nigritziai* 's más rab-szolgákkal való kereskedést tökéletesen el-törölni. Az emberiség ugyan őket mint embereket, készteni ezen jóra: de ugy láttzik, hogy az Anglus Politika ebben-is gáttjokra akar lenni: ez által a' Frantziák külömben is sok Milliomot vesztenének, 's hát pedig, ha a' történik, a' mitőlők-is leg-inkább félnek: a' többek között így szólnak a' kereskedők: az Anglus ugy mutattya magát, hogy ezen szerentsétlen emberekkel való kereskedést nem szereti 's el-akarja törölni; azonban el-törölvén azt elébb a' Frantziák, ki áll az Anglus ellen? hogy azt még jobban fel ne állítsa, melyből származó veszteség, a' Frantziákra nézve meg-betsülhetetlen lenne.

Miólta Frantzia országban a' jó hazafiság annyira bé-jött, hogy a' Gavallérok ezüst tsattyaikat-készek lennének segítségül ajánlani, történik hogy ezen országban egy tartományotska-is az ilyen híren meg-buzdulván, akarja vala mutatni hazájához szeretetét. Ebben a' tartományban kevés tsatt vifeltetett; mely szerint a' gyülekezett 3000 Livrát erő tsattot készítettvén, mint ajándékot a' Nemzeti-gyülésnek el-küldötte. Egy idegen itten meg-fordulván, kérdi: mért nem küldötték-bé inkább tsak

az 3000 Livrát? — helyes, felelének a' főbbek, de kinek fordulhat-meg minden a' fejébe! — Mi-nekutánna a' Nemzeti-gyűlés, kemény veszekedés után el-végzette volna, hogy minden olyan nemes privilégiumok, mellyek a' jószággal járnak, ugy szintén a' férjfiui nemben lévő első születetésből az örökségek iránt származó jus, és az osztózó személ-lyek' mivóltokhoz szabott egyenetlen osztózás, el-töröltessenek, egy néhány nappal ez után u. m. 28-dik Február. ezen következő 10 punktumokat is meg-erősítette: 1.) A' katonaságnak feje légyen a' Király. 2.) A' katonaság tsak külső ellenség ellen hadakozhassék; 3.) Külső nép 'földra ne vétetőd-hessék, vagy bé az országba ne hozattathassék, a' törvény adó Hatalom' és Király egyezése nélkül; 4.) Minden esztendőre, ezen Hatalom határozza-ki a' katonaságnak meg kívántató költséget; 5.) Sem-mi rendelés ne tétetőd-hessék olyan, melly vala-melly polgárnak személlyesen akadályára lehessen abban, hogy a' katonai seregnél külömbb külömbb féle gráditokra léphessék; 6.) Minden katonának polgári jussa vagyon, mihent bir azon dolgokkal, a' mellyeket a' Nemzeti-gyűlés tölle kíván; 7.) Mihent 16 esztendeig hivenn szolgált, már semmi portzio vagy jószághoz ragadó tereh rajta nem fekszik; 8.) A' katonaság minden esztendőben Juliusnak 14-dikém teszi-le a' Nemzeti-gyűléstől rendeltetett esküvést; 9.) A' Hadi Ministerek és a' törvénynek eleget té-tető hatalomnak Gondviselői, kötelelésegekről való felelet alá vagynak vettetve; 10.) A' Katona-tisz-teknek hivatallyokat el-adni nem szabad.

Eggy igaz Magyar-orzági Hazafinak Társaihoz
való Intései :

Magyar ! hajnal hasad; de meg nem virradt még:

Hát estvig ki tudja, milyen leszen az Ég!

Sok napnak vig vólt már hajnala is fel költe,

Nyugtáig azonban sok keserüt tölte.

Örülj, de okossan; ne hirtelenkedjél:

Sok vagyon még hátra; azon törekedjél:

Hogy több sebeid is mind bé gyógyúljanak,

Úgy hogy soha többé ki ne újjúljanak.

Igaz, hogy kezédben van már a' drága Kints,

Melly nélkül, úgy láttzik, állandóságod sints.

Igaz az is, szépek a' tett Ajánlások;

De mi könnyen férnek azokhoz rontások.

'S bár most sokat nyerj is: ha nem lesz állandó.

'S az idők sorjával bátran truttzolandó.

Mit nyersz? Szegény! hanem újjabb keserveket,

Múltaknál nehezeben, emészteendőeket.

Ha jobb lábra teszel Nemest és Parasztot,

Kire sokféle mód sok bajt 's terht akasztott;

Ha rendbe téssz Királyt, Grófot, Bárót, Papot,

Akkor le menttével ditsérhedd a' Napot.

Ország Gyűlésének kell hát előbb lenni,

'S abban mind ezeket rendbe jóba venni.

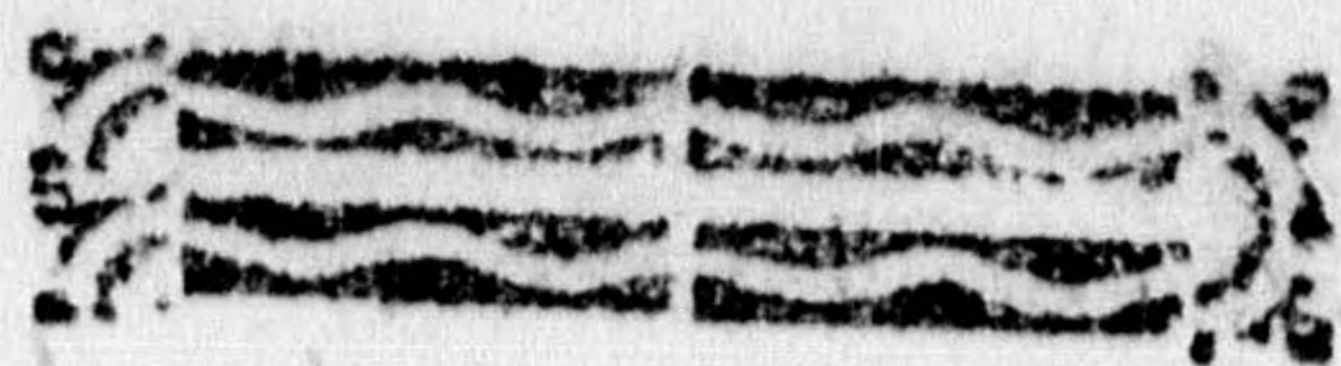
Melly úgy lesz, 's Menyből is úgy jö segedelem,

Ha sokfelé nem von a' sziv 's az értelem;

Ha Koronás Födét mint illik tiszteled,

'S Magyar Véreidet egy farmán öleled.

Egy Levélben emlékezett vala a' Kurir Szent
Istvánról Dátziának Királyjáról, hogy az ő tes-
te Görög-orzágból a' minapában Belgrádban ho-
zattatván, nagy pompával a' Görög templomba
hely-

helyheztesztett légyen. Itt most egy tudós embernek, ezen dolog iránt való jegyzései, közöltetnek a' Magyar olvasókkal. — Ezen *István*, kiről a' beszéd vagy on, negyedik ezen a' neven: vezeték nevére nézve hivattatott *Urosius*nak vagy *Urosus*nak, a' mint 22-dik *János* Pápától és *Luccaritól* neveztetett: a' *Neemanniai* házból való vólt, és 1322-ben *Serviai* Királya lévén a' Magyar Király alatt vólt. Valamint vitéz, ugy *Istent* féltő Fejedelem, meghodoltatta a' *Bolgárok* Királyaát *Strátszimirt*, és uralkodását *Rágusáig* terjesztette. Második feleségével *Máriával* a' *Bizantziumi* Tsászár' *Paleologus'* Leányával, nemzette *Siniscianust*, ki az után *Kantakuzeno* *Simonnak* neveztetett, kitől az után ama nevezetes *Joanniniai* Hertzegek eredeteket vették. — *Mária* vala *Görög* vallású, *István* pedig *Élepnak* a' *Tarentumi* Hertzegnek közben járása által a' *Romai* vallást vette magának, mellyről való vallás tételét *Bertrámnak* a' *Brundusi* Püspöknek kezébe tette-le. Ez okoztatta az ellene való támodást, és megfolytatását 1333-ban. Tette *Skosnába* egy az *Idvezittőnek* itten tölle készítettett templomában temtetett. Ez a' *Skosna* vagy on a' *Détziai* vidékben, 's ez okozta, hogy *Détziai* Királynak iratott; holott *Détziában* ilyen nevű Király nem is vólt. 's a' többi.

Tudománybéli Tudósítás.

A' múlt esztendőben tettünk vala tudósítást, hogy egy *Bétsben* mulatozó *Atyánkfia* *Dor. András* *Sámuel* Ur abban munkálódik, hogy a' maga nemzetének egy olyan mulattságos és elmés gyűjteményekből álló könyvet adhasson kezébe, mely az elmét az olvasásra ketsegtesse, gyönyörködtesse, mulassa és élesittse. Imé ezen *Hazáját* és *Nemzetét* forró indulattal szerető megnevezett *Hazafi* ezen munkájának első darabját már nem tsak elvégzelte, hanem világ eleibe is adta, ezen homlok irás alatt: *Elmés és mulattságos rövid Anekdoták*. Az árra egy *Exemplárnak* egy Magyar forint, az az: 50 kr.

50 kr. Lehet ezt külömbb külömbb kötésben és kö-
ettlen is találni Bétsben a' Szent *István* Temploma
Udvarán *Doll* Urnál, Pofonyban is ugyan ennek
bóltjában; Pesten *Veingánd* Urnál. Debretzenben,
Kolosváron, N. Enyeden és Szebenben is minden ó-
rán lehet találni, az említett áron.

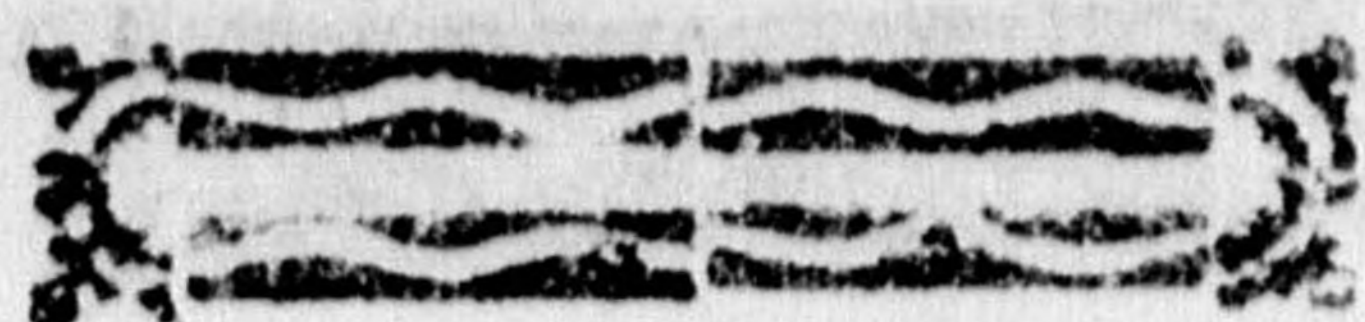
Meg-vallom, hogy már egy néhány esztende-
je, mióta azon ohajtazok, hogy bártsák a' Haza-
fiak között valaki találkoznék, ki az idegen tudós
nyelvekben már bőven találtató efféle elmés és mü-
lattságos jegyzéseket szedne öszve, hogy ez által
Magyar Nemzetünknek ha tsak egy részét-is az ol-
vasás szomjuságára kényszerithetne; mert kivált az
Alsószonyi nemet, a' közönséges rendet és az ifja-
kat az effélék birják olvasásra, mellyeknek olvasá-
sával, észre sem veszik, mikor elméjüket élesítet-
ték, 's külömben gyaran haszontalansággal el-töl-
tett üress óráikat gyönyörűséggel meg nyerték. —
Ezen *Anekdótáknak* több darabjai lésznek, mellye-
ket az említett Ur máig is szüntelen szedeget ösz-
ve, és e' végre még egy olyan mulattságos gyüj-
teményé válhatik, hogy akár mely tudós nyelv-
ben is ennél szebb gyüjteményes Könyvet nem le-
hetne találni. — — — — —

Jól tudják a' mi Erd. Hazánkfiak, hogy az efféle
munkához többnyire nem a' nagy Urak, kiknek
foglalatoságaik is nagyok, szoktanak nyúlni, ha-
nem többnyire mind olyan szegény legények, kik
az efféléknek nyomtatásában az egész nemzet te-
hetősebb részének Nemzeti szivelességehez bizinak —
mutassa-meg azért ki ki, hogy ő egy Anyai nyelve
közzül forgalódó tehetetlen ifjunak leg-alább 50 kr.
segittségül lészzen, ha ezen *Anekdótákból* egy exem-
plárt veszzen, és ez által azt tseleklzi, hogy az e'
féle Magyar Könyvekhez fogott tanultaknak tüzet
ad tüzekhez, és így észre sem veszszük, mikor nem-
zeti-nyelvünk Ősi porából fel-elevenedve virágzik.

Mi az Újság ?

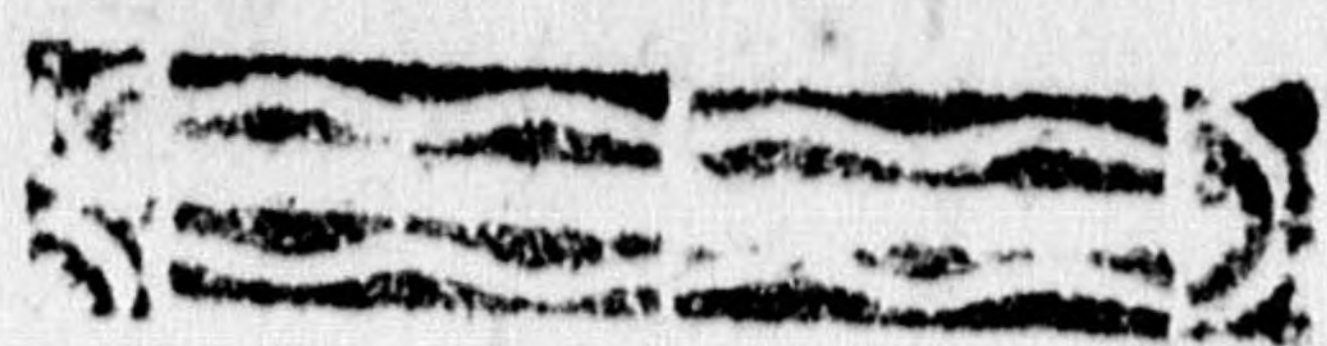
Erre a' felel most leg-egyenesebben a' ki azt mondja: az egész Világ újság! azonban mi úgy járunk, mint a' szomjuhozó *Tantalus* a' viz-közöpeben — alig van valami, a' mit irhassunk. — A' Bétsieknek az ő újj Fejedelmek eránt le teendő *Homagiumok* Aprilisnek 6-dikán lesznek, mely napra kimondhatatlan pompával készülnek. Az itt lévő Magyar mesterembereknek is a' napokban vala gyűlések, hogy ők is, mint Bétsi Polgárok ezen a' pompán meg jelennyenek, és azt végezik, hogy mint a' Magyar gyalog seregnek kék nadrágba, bakkantsba, és veres hajtokás Német dalaományba jelennyenek-meg. Erre a' leg-híresebb Magyar Gombkötő mester *Polman* meg esküvék, hogy ő Német dalaományt nem vesz magára, hanem ha 600 farintjába kerül is Magyar köntösbe áll-ki — majd meglátjuk, hogy megy végbe ezen pompa. — — —

— — — — — A' Stayer Regulirungnál vólt Tisztek egy egy esztendei fizetéssel el-botsáttatnak, a' mint hírlélik. — — — — — Ő Felsége az úgy nevezett *Amália* Udvarba költözik, a' F. Királyné pedig nyáron *Schönbrunban* fog lakni, Bétsben pedig abban a' részében az Udvarnak, hol F. II-dik *Joséf* lakott; de a' szobák egészen el-fognak változtatni. — — — — — Ő Felsége mind a' két Generál Főstrásamestereket u. m. B. *Vétseit* és *Stáadert* Feldmarfallájdinántokká, Obester *Krait* pedig az Erdélyi első Oláh gyalog seregnél Generál Főstrásamesterré tenni méltóztatta. — — — — — Feldmarfallájdinánt H. *Eszterházy* a' tábor mellé rendeltetett. — — — — — Báró *Laudon* most a' feredőben vagon; de minden órán indul Morvába, hová az itt lévő Gránátérosság-is már tudja az induló órát, és a' hová meg nem szünnek menni a' véghetetlen hadi-készületek. — — — — — H. *Potemkin* az egész Muszka tábornak; mind a' szárazon, mind a' vizen fő Urá-

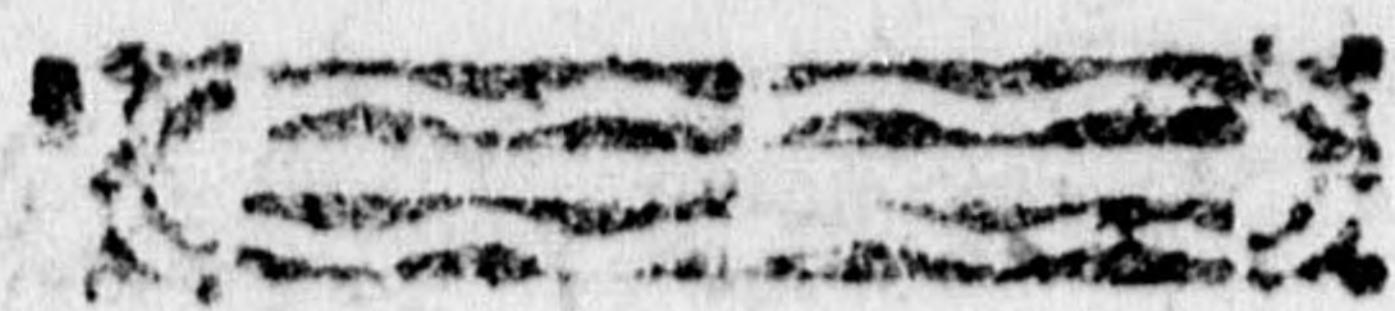
vá tétetett. — Mi a' Portával minden órán békeséget reméllünk, és még talám frigyét-is. — Azt olvassuk a' Pesti Levelekből, hogy a' mult Szombaton egy hete múlt, a' midőn az Heves Vármegyei Nemes Korona őrző sereg ide érkezett a' Korona őrzésre. Ezen seregnak Obestere és Vezére B. *Ortzy Josef*, Adjutántok pedig G. *Berinyi*, és *Almási István* Urak. Az első osztálynak Kapitánya G. *Keglevits Károly*; Fő Hadnagyok: *Tarody István* és *Josa György* Urak, Zászló-tartó pedig G. *Butler János* Ur; a' több ide tartozó Uraságok ezek: *Tsernus István*, *Tsernus Antal*, *Szabó Ambrus*, *Toth Ferentz*, *Bretzovai Josef*, *Schubitz Thamás*, *Liptzai Sámuel*, *Bretzovai Ferentz*, *Kelemen Adám*, *Petrovitz*, *Ujjházi János*, *Tihányi Károly*, Gr. *Butler Lajos*, *Szabó Sámuel*, *Károli János*, *Sárközt Mihály*, *Szabó András*, *Borbély Imre*, *Tarrodi Barth*. *Oskolitsáni János*, *Vigéssi Josef*, *Kováts András*, *Ötves András*, *Bodor János*, *Sigmondsi*, *Markotzi*, *Radits Mihály*, és *Retski* Urak. A' második osztálynak Kapitánya *Almási Ignácz* Ur; Fő Hadnagyok *Stzeletzki Markus* és *Stöszszel Josef* Urak: Zászló-tartó *Sági Ignácz*; az ide tartozó több Nemes Urak — *Vitális István*, *Kováts Antal*, *Szöke Mihály*, *Gindel Ferentz*, *Bodor Mihály*, *Schötter*, *Retzki János*, *Helebronth Josef*, *Helebronth Mihály*, *Marsó György*, *Hotta György*, *Polyák János*, *Körti János*, *Fratzer Adám*, *Farkas Mihály*, *Stöszszel Kristof*, *Borkhi Josef*, *Szabó Josef*, *Dénes István*, *Vigéssi János*, *Radits Mihály*, *Okolitsáni Sándor*, *Onodi Pál*, *Beretz Ignácz*, *Darvas Imre*, *Utasi Mátyás*, *Pláti Josef*, *Tahi Ignácz*, *Balazovits Josef*, *Nagy János*, *Nagy Josef*, *Sipos Mihály*, *Szeletzki Márton* Urak.

Ungvárról 19 dik Mártzii szóról szóra: — 10-dik Mártziusban ezen folyó 1790-dik esztendőben Szobrántz helységében lakozó Földes Uraságnak annak idejébe egy tehene meg-bornyazék, melyet az Majorosné meg-fejvén, annak tejét az tseléddel meg-étette, nem sokára azon meg-ellet ténén
min-

minden ki-nyilatkoztatott nyavalyáján kívül hirtelen azonnal meg döglött, aztat minekutánna megnyúzták volna, azon Földes Uraság számos fok kopóival, és komondorival meg-étette, ugy az tavaszi idővel széjjel rebdeső csókák, és varjuk nagy csoportban azon döglött húsból kedvek-szerint vendégeskedtek, és azonnal mind az ebek (majd húzig valók mind az számtalan fok krakógó madarak mint egy 300 ig egyetembe a' vendég petse-nye mellett egyfzersmind hirtelen dögölve ottan helyben maradtak, mely tsudálatos történetnek mi légyen? avagy honnat eredet mirigye? fokan tsudáallyák, de meg nem magyarázhattyák: más reudes történet. — Méltóságos Gróf *Stáray János* Nemes Ungvár Vármegyének Fő Ispánya, Mártziusnak 15-dik napján Ungváron tartatott Vármegyegyülésén Kristof napján, Kristof nevezetü nagy érdemekre született jeles indulatú Ur fiát harmadik Notáriusnak fel-adott hite le-tételével helyhez-tette, olly különös fel-tétellel, hogy azon ifiu Gróf Urfi minden fizetés nélkül a' köz-jó ak, s hazájának halznára, és több Ifiu Méltóságoknak nyilván-ságos példájára szolgálatot tenni életének zsengejében példásan igyekezzen, a' mint is hivatallyának azonnal a' Nemes Státusnak jelenlétében szorgalmatosan megfelelt.

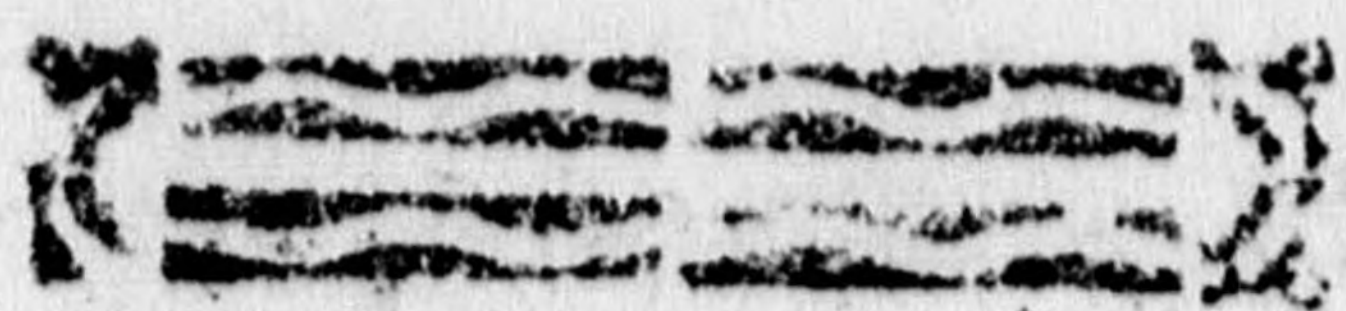
Bétsből. Minekutánna ő Felsége II dik *Leopold*, az Hatalmos-ságok Követyeit, uralkodásához való szarentse kívánásra maga elejében botsátotta volna: a' Spanyol és Orosz Követek valának az elsők, kik ő Felsége elejébe a' Státus Kantzellárus által bé-vezettetének, kikkél ő Felsége majd 2 egész órákig folytatá beszélgetéseit. — Itt Bétsben a' kotsizó készületek között, leg szemben tünőbb az *H. de Ligné* gustulsa: ez áll 6 mokány Tatár loyakból: a' Kotsis egy Oláh Papnak öltözött fekete hoszszu gunyás nagy szokállos ember: a' *Felejtárok* (Forrájter) Oláh fitzkók, minden pár lóhoz egy egy 's a' t.

Szántód 19-dik Mártzi. — A' Bétsi Magyar Kurirnak 266-dik levelén közönségesse' tétetett Bölts levélre némely jegyzések: — „Ez a' Levél igen szép példával bizonyítja-meg azt: mennyit árthat Hazánknak, ha ennekutánna-is mind a' Polgári és Törvényes dolgok Deák nyelven folynak, mind az Oskolák Deákúl tanittatnak. — Szép javallás a' Basa' tanátsa, Tsálsárja' hasznára, egy Pogánytól. — de nagyon Felséges szivböl költ meg határozás, az ilyen maga részére hasznos tárgyra intézett úton el-nem indulni Solymántól — szivre ható ki-fejezés egyfzersmind a' Levél irótól, 's nagy indító ok, hogy maga a' Török Tsálsár-is véteknek tartotta, ezen istentelenségre állani. — Ellene álhatatlan erőiség a' Levél' érdeme' meg-állítására, hogy az idegenek a' Deák nyelv tsatornáján férkeztek 's férkezhetnek Hazánkba: a' melynek kebelébe vágyódní, nem gyümöltstelen kívánság; avagy tsak az elmúlt idők ugy mutatják, hogy a' vágyódásnak teljesedése még eddig gyümöltstös vólt — 's a' melynek kebelébe jöhetni nagy eszköz, egy olyan nyelv, a' melly a' miút régi, és hólt, ugy minden Nemzet, munkával, 's tsak nem egy forma munkával tanulhattya; a' mint tudós, ugy minden nemzet kéntelen tanulni 's tudni. — Szép meg-fordítása ismét az erőiségnek, hogy ha nyelvünkön folyt vólna minden; az idegen-is kéntelen lett vólna magyarosodni. — Add hozzá: magunk-is jobban tudnánk Magyarúl, 's a' szivünk-is magyarabb helyen fekünne. Ugy, hogy, ha igazán akarunk szollani, tsókolnunk kell ezen érdemes Levélnek tsak-nem minden sorait. Bár minden Ujság levélbe bé vólna iktatva, és minden, Magyar ujságot olvasna. Tapfólást és öröm kiáltást érdemlenek tölem is az elmés ki-hozások, 's következtetések. De mivel a' jó szivü Levél iró, láttatik Nemzetünknek némely részét, vagy melzse nem látással, vagy más érzéketlenséggel vádolni ezen sorokban: Nemzetünk között vagynak, a' kik Nemzetünknek a' Deák nyelv eránt való hályogját még most-is — — késnek a' szemekről

le-venni : nem állhatom-meg, hogy Magyarinkat 's közönséges tárfaságinkat, a' vád alól vagy ki-ne mentsem, vagy hibának okát ne adam. Igaz az-is, hogy nagy ösztön a' Deák nyelv' megtartására az, hogy minden régi Leveleink 's Törvényeink Deákul vagynak; de még erre elegendőképpen megfelel a' bölts író; sőt én ki tóldom feleletét azzal: hogy sok szegény Hazafiak vagyvak, a' kik a' magok tulajdon törvényes pereikben, egy szót sem értenek; hanem tsak ugy botorkáznak vakon lépve leg-világosabb igazságaikban is Prokátorjok vezetésé után, mint a' bolygó házba zárt *Thezeus* az *Ariadne'* fonala után. — — De sok Nagyjainknak 's sok Vármegyéinknek, sokkal helyesebb oka vólt, a' mostani környül-állásokhoz képest a' Deák nyelv mellett való meg-maradásra ez: hogy átallyában minden dolgaink' folyamatjának módját 's rendjét kértük vissza (mellyet II dik *Joséf*, maga keze bizonyítása szerint, el-rontott) ha hát most külön külön, köz tárfaságaink, az Országnek közönséges meghatározása nélkül, a' Deák nyelvről, mely régi szokásunknak módjára tartozott, egy átallyában le-mondtak vólna; magok magokkal ellenkeztek vólna, és ez ugy látszik, 's ugy látszik akárkinek-is, hogy ki fogáti nem szenvedhető előre látás, 's másként a' nem régi szövevények között el-sem-is háritható, vólt: ha tsak némely jó Hazánkfijainak tanátsa szerint azt nem feleltük vólna a' Fejedelemnek; hogy állyanak mindenek a' régi lábra: de azonban mivel *Joséf*, Romai Császár létére is a' Romai nyelvet nem szenvedheti, 's Nemzetünket is az Anyai nyelv leg-jobban illeti: tseréllyük fel ezzel amazt, arról jó előre gondoskodván, hogy ki ne fogyjon ugy Országunkból a' Deák nyelv, hogy ötven hatvan esztendő múlva, ne tudna a' Törvény-tudó egy Deák Levelet meg-érteni, 's a' Pap Sz. Misét mondani. Dítsekedhetünk azzal az állapotunkal, kivált miólta a' Deák nyelvnek el-töröltetése, a' Németnek, és nem a' Magyarinak akart öregbedést okozni; hogy nevekedett a' Pálma az alá

alá nyomó terhek alatt, 's alig van olyan Várme-
gyénk, a' melly dolgaink' folytatását abban a'
szempillantásban Magyarúl ne kezdhetné volna;
azok a' Nagyjaink pedig, a' kiknél még az auden-
tziás szobában meg-kellett kérdezni az ismeretlen
Instánsnak; ha tud-é ő Excellentiája, ő Nagysága
Magyarúl? Nemzetünk' 's Nemzetjek' kedvéért meg-
tselekedték volna, hogy meg-tanúltak volna Ma-
gyarúl rövid időn; mi pedig addig ő Nagyságok-
tól kevesebb szolgálatot vártunk, 's rajtok segitet-
tünk volna: noha vagynak tsak-ugyan a' Méltósá-
gok között-is, minden Dicasteriumokon ketten hár-
man, a' kik jól tudnak Magyarúl. — De az a'
kérdés: hogy a' hasonló kívánsága Országunk' köz-
társaságainak, és az a' tselekedet, hogy ehhez ha-
ladék nélkül hozzá is fogjanak; nem ellenkezett
vólna é a' jó rendel? 's nem estünk vólna é vizlza
abba az egy kérésnek más kéréssel való öszve üt-
közésébe, mellyet elébb fel-tettem? annyival in-
kább; hogy mikor a' Fejedelem éppen indulóban
vólt, hogy állapotunkat 's dolgaink' folyamátját a'
rég lábra állítsa, ugyan akkor nem Deákul, mely
már a' régi módra tartozott vólna, hanem Néme-
tül és Magyarúl írta F. Rendelését: — — az a'
kérdés mondom; és olyan kérdés; melyre a' fok-
szor említett ismeretlen Hazánkfija-is, azt fogja fe-
lelni: hogy ennek meg-határozását leg-jobb közön-
séges Ország-gyűlésére halaszt ni: a' hol az Ország,
közönséges akarattal eltserélheti a' Deák nyelvet
Magyarral; mivel a' régi jónn javítani, soha sem
szégyen, sem nem káros — 's állithat a' Polgári,
és Törvényes székek mellé-is olyan Hazafiakat, a'
kik jól tudnak Magyarúl; állithat mondom ad-
dig is, míg a' többi is meg tanul; az idegenek pe-
dig önként ellesznek nálok nélkül. Láthatod hát
ebből nevezetlen Barátom! kedves Hazámfija! hogy
mi bennünk is hasonló indulat gerjedez, de a' do-
lognak módjában különbözünk. — Azonban kö-
szönet a' Kurirnak a' jó szándékért; ugy illik, hogy
a' magyarodásunk' elő vitelére való törekedésre,
ne

ne várjon kérést se a' Kurir, sem több Magyar Iróink, sem senki, a' kinek ereiben Magyar vér forr. Addig serkentsük Nagyjainkat míg időnk van; bár mind Magyar nyelvükké tehetnők, az előtt, míg Ország-gyűlésre nem mennek; hogy ne lennének kéntelenek borzadozni sok érzékeny fülek, mikor a' Magyar-ország-gyűlésenn-is tördelik a' Magyar szót — Mert — egy szóval — Eredetünk — Nemzetünk' 's viseletünk' különösége; Országunk, szabadságunk, törvényink, Erkölcünk, 's mostani környülállásink, 's egy szóval minden, azt kívánja, hogy Magyarúl írjunk, 's Magyarok legyünk.

Segittsétek, Boldog Egek! jó igyekezetünket,
 Ti, csak Ti szülhettek újra Magyarokká bennünket;
 A' töletek származó tűz éleszt minden sziveket,
 Erőtök épít Országot 's temet Fejedelmeket.
 A' magasságból nézitek az embert mosolyogva,
 Mint emel bálványt magának 's mint imádja bu-
 zogva.

Mint szereznek sok rozsz nyelvek költött hangot ma-
 goknak

El-rejtésére a' szívbe nyomott igazságoknak.
 Mint függ sokak boldogsága egy-kettőnek vállain,
 Ki magának rak olzopot Anyja' sírja' hantjain;
 De a' Ti erőtök vethet zabolát mind ezeknek,
 'S rendet szabtok véletlenül a' rendetlenségeknek;
 Fogadjatok-bé bennünket szárnyatok' árnyékába;
 Hadd ne legyen már jövevény a' Magyar a' Ha-
 zába.

Kassa. Ezen bútsúzó Bészédet Ts. Kir. Tanácsos és V. Ispány *Fái Fay* Agoston Úr mondotta az öszve gyűltt *Ns Abaúj* és *Torna* Vármegyékhez, Bőjt-máshav. első napján 1790.

Nagy Méltóságú Fő Ispány,

és Adminisztrátor Úr!

Tekintetes Nemes Vármegye!

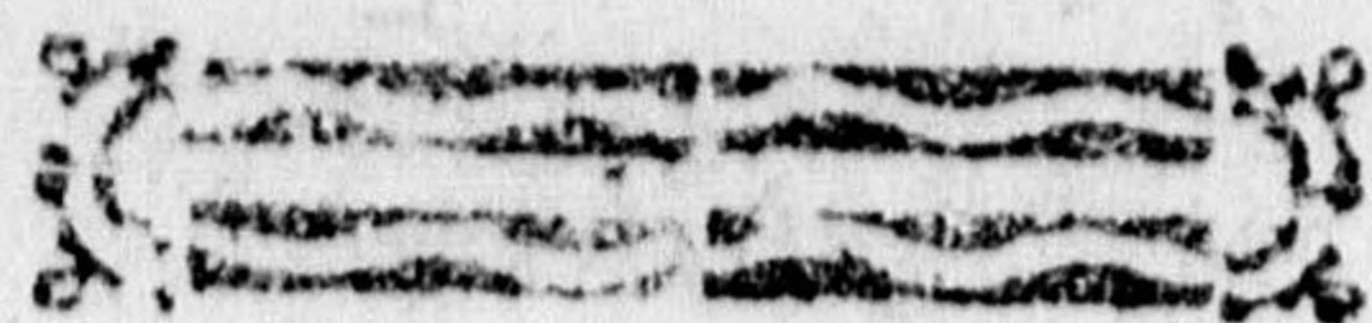
„Még örök emlékezetet érdemlő *Mária Terésia* Felsőleges Afszonyunknak Uralkodása alatt, Iffjúsá-
 gom.

gomnak zsengejében, ezen Ts. Ns Vármegye szolgálatyára érdemesnek itéltetvén, majd nem 13 esztendeig viselt szolgálatom, 1784-dik esztendőre ki terjedett. — Vég bútsút vévén, akkor már, eléggé viselt hivatalaimtól, nyugodalmas életre helyheztettem magamat olly fel tétellei, hogy a' T. N. Vármegyét tovább, hivatalbell köteleffégből, nem szolgálom; hanem, mint tsekély Tagja, a' Közjónak elő mozditásában, tolem telhető kész vóltomat el nem húzom. — Azonban, midön tsendes életemet (Ö Fellege ingyen Kegyelmeből már Konsiliáriusi karakterrel is meg jutalmaztatván) leg nagyobb nyugodalomban igy folytattam vólna, a' világi dolgoknak forgandósága, el szakasztá annak fonalát, és én véletlenül, minden gondolatom ellen, ezen T. N. Vármegyében, Felsőges Uralkodónk Dekrétuma által, Ordin. V. Ispánnak rendeltettem. — Mi okozta legyen ezen történetet, könnyen által értheti a' T. N. Vármegye, ha a' közdolgoknak német nyelven, és régi szokásinktól egészen különböző új módon való folyamattyának bé hozására elméjét vissza fordítani méltóztatik. — Mindazonáltal nem tsak ezen, hanem széles ez Orzágnak minden Vármegyéit, egy móddal érvén ebbéli Felső új Rendelés, mellynek, még az én bé lépésem előtt, meg vólt vetve az ágya; — valmint a' F. Parantsolatnak engedelmeskedni tartoztam: úgy az említett Decretalis V. Ispányi Hivatalt annál bátrabban vállaltam fel; hogy én erre nem első fordittattam: a' következő dolgokat pedig által nem láthattam. — De minekutánna három egész esztendeig és négy hónapig, ezen terhes és valóban veszedelmes Hivatalt — sok érzékeny szorongatások között, már viseltem: bőven meg tanúltam és tapasztalám ennek súllyát, izetlenségét, és számtalan feleletnek terhével öszve kaptsoltt állapottyát, melly miatt ohajtottam szabadulásomat; de jó módját sem nem láttam, sem fel nem találtam mind eddig. — El jött azonban már azon örvendetes idő, mellyben Felső Urunknak örökös ditsőffégre méltó szivbéli indúlatjából, meg sértődött régi szokásai és Törvényei édes Hazánknek, 's ezekkel a' T. N. Vár-

megye köz. dolgainak előbbeni mód szerént való folyamata lábra állittatnak. Ezen leg főbb igazságon fundált, a' törvényes szabadságainkat és szokásainkat helyre állító Királyi kegyelmes Levél, kívánt alkalmatosságot nyújt énnékem, hogy annak hirdetése után, a' mennyiben eddig hivatalomattörvénytelenül viseltem: rólla, mint igaz Hazafi, nagy örömmel és készféggel le mondják, 's édes Hazámnak botránkozására lévő követ el hengerittsem.

„El bútsúzván tehát hivatalomtól, sőt mái naptól fogva viselni sem kívánván, egygyetlen egy utólsó kérésem az, méltóztaslék a' T. N. Vármegye tekintetbe venni, hogy én a' külömbféle utakon vett, és sokszor keményen fenyegető Fell. Parantsolatokkal le lévén kötelezve, azokat sem nem változtathattam, sem ellenekre nem tehettem; hanem tsak, mint arra rendeltt eszköz, vak engedelmefféggel teljesíteni kéntelenittetem. E' mellett még is nem tsak az igazságot ki szolgáltatni mindenkor kívántam; hanem az illendőséget is szemem előtt hordozván, a' hatalmas habokkal hányatott köz. és különös ügyeket, tölem telhetőképven, mentegettem 's intézgettem. — Tudva tehát és magamtól senkinek ártani nem akarván, ha gyarlóságomból vétettem, mentfégemre szolgál, hogy én is Ember vagyok, a' ki számtalan sok elő fordúlt dolgokban, minden legittség nélkül, több kedves Hazámfiainak 's jó akaróimnak távól létében, magánossan könnyen hibázhattam. — Ha mindazonáltal, az én terhes utóbbi szolgálatom, meg szünést nem engedő nyughatatlanságom, veszedelemben forgott betsületem, és a' T. N. Vármegyének, mint Nemzettségem hajdani fészkének szeretetiért, Javaimban érzett sok kárainak tapasztalása, még sem elégedendő áldozat a' T. Státusok előtt: talám meg szerzi ősi és közelebb való Atyáimnak ezen T. N. Vármegyében érdemesebben folytatott Vitze Ispányfága, a' T. Státusoknak fejenként való további grátziáját és hajlandóságát; mellybe, nem más végből, hanem további köz társaságú szeretben való életemre nézve, magamat aláztatossan ajánlom. “

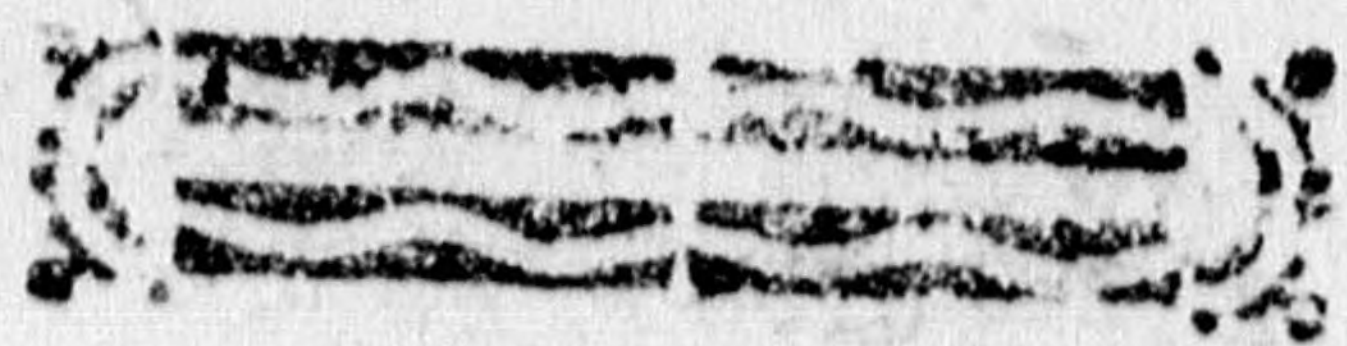

Nintsen az Ur dexteritásában telyes bizodalommal helyhez tetett reménységemnek olly tsekkenősége, 's lankatsága, hogy személyem követtségében írott Levelém mellett meg ne jelenhessem az Urnál.

De minémü tudósittással járulók elő? Imé Bihar Vármegye Nemes Státusfa *sub 15 a curr.* Mártzii egyben gyült külömbb külömbb féle dolgokról tractálván — elvégezte — hogy a' Korona visszanyeréséért következő nap, ugy-mint *16 a Solenne Te Deum Laudamus* tartásék a' Nagy Váradí Cathedr. Templomba. Minek előtte pedig ezen Solennitas eredete kezdetben vétetett volna, tehát a' Koronát minden függő, 's rajta lévő drága kövek ki rajzolásával, 's Sz. *Istvánról* maradott ahoz tartozó Clenodiumokkal egy nagy táblára, a' mennyiben lehetett, ki festette a' Pictor. Ezen örvendetes és minden Magyart vidámittó Czémer jelen vólt egész Isteni szolgálat alatt a' Cathedrális Templomba. Itten ekkor prédikállott Fő Tiszt. *Kováts Mihály* N. Várad mellett Szöllös Helységben lakó Plébánus, és Tituláris Kánonok Ur; ki is maga fontos, és hathatós prédikállásával olly érzékenységes indulatra gerjesztette mind a' Romai, mind pedig a' Reformátusi, 's több jelen-lévő Atyafiaknak sziveit, hogy ezen alkalmatossággal tett, 's a' Státusnál nagy emlékezetben maradott beszédéért Actualis Kánonokká választatni ki-rendelte a' Státus.

Ezen prédikálló Kánonok Urnak beszédgye méltán is gerjeszthetett minden ötet halgatóknak szivekben indulatot, mert elő-számlálta a' régi Magyaroknak örökös emlékezetben maradott sziveket, öltözeteket, Nemességeket, vitézségeket, bátorságokat, állandóságokat, egymáshoz való szereteteket — — ezeket elő-számlálván, hasonlította a' mostani Magyaroknak magok állapottyokhoz minden magok vifeleteket, és ki ki valósággal szivére vette, hogy a' mostani Magyar mennyire el-hanyatlott legyen édes eleinek erköltseitől — — élő példával ugy bizonyította meg, hogy a' mostani Magyar már lzégyenli édes örökségének nyelvén beszélleni, ha-

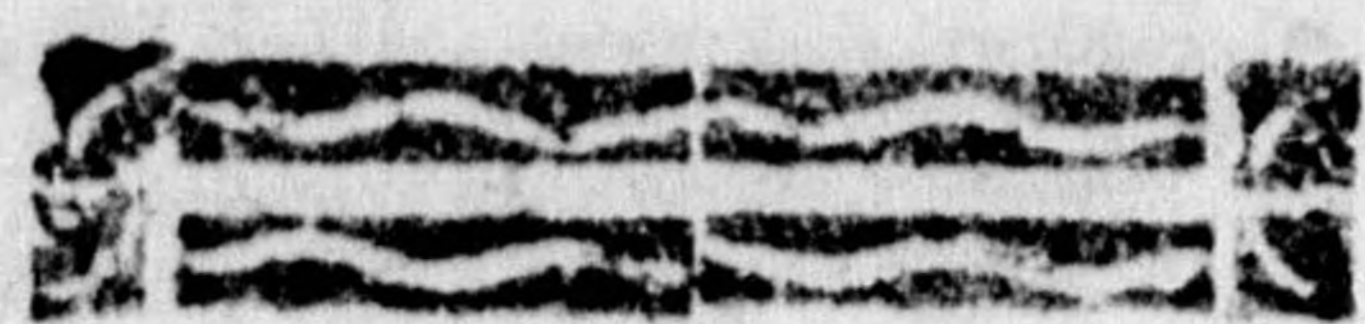
nem

nem abban moshoha, és idegen nyelveket zavar — Szégyenli a' Magyar köntöst viselni, melynek tsak tekintésekből-is minden szomszéd országok, 's azoknak lakosai rémültenek. — Minekutánna pedig a' Cathedrál. Templomba mindenek véghez mentenek volna, ezen nagy tiszteletet érdemlő, 's Hazánknek még tsak árnyekos jele-is nagy vidámságot mutató tábla a' Templomból ki-hozattatott, tehát nagy ékességü Theátrumra a' Városban fel-helyheztetvén, mindenek láttára ki-tétetett. — Mi történik ezek után harmadik nap, ugy mint 17-ma? A' Vármegyében tett föld mérésről való munkák 10 szekerekre rakattattanak, és a' Városon kívül — — — — — Már mostanában Kandallos főkötőben Magyar Afzszonyt, Kaputrókban pedig férfit orvolságúl is alig lehet találni. — — Adgya Isten minden dolgoknak jó, és örvendetes ki-jövetelét; mellyet tsak az edgyesség, az egymás szeretete, az öszve vetett vállakkal való közönséges' edgyet értett munka, a' szemes előre való vigyázás, a' Király és a' Haza forró szeretete tselekedhet.

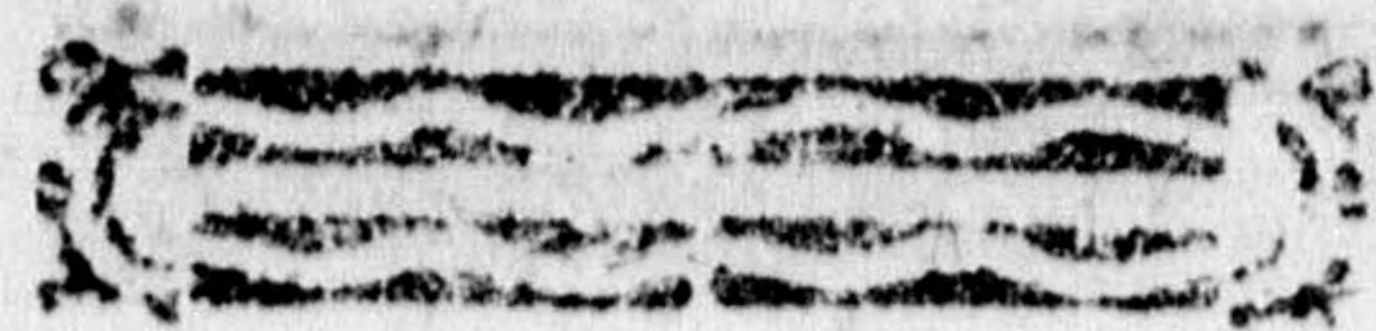
Magyar Hazánknek igaz Hazafia, Szatsvay!

Látom minden ki-botsátott hirdető Leveleidből a' te szivedet; tapasztalom a' te Magyar hazádnak javára el fáradhatatlan igyekezetedet. Nem szükölködöl te, a' mint veszem észre, minden Europai Nemzetek valóságos állapottyainak esméréséből, a' melyben igazán leg inkább fundáltatott a' Politica Tudomány. Azért igen-is helyben hagyom a' Magyar Haza fel-épülése véget a' te eddig projectált itéletedet. De méltán-is; mert, mi lehet nekünk Magyaroknak világosabb tükörünk a' Frantziáknál, Németeknél? a' kik az idegen más nyelvet tsak a' felebaráti társaság véget éppen meg-nem vetvén, a' magok Anyai nyelveknek bé hozásával, ki pallérozásával annyira jöttek az ő Országokban, hogy nem tsak a' tudományokra, böltselkedésekre hamar idő vesztegetés nélkül fel-kaptanak az ő gyermekei, ugy, hogy oskolai foglalatosságaikat már 16,
és

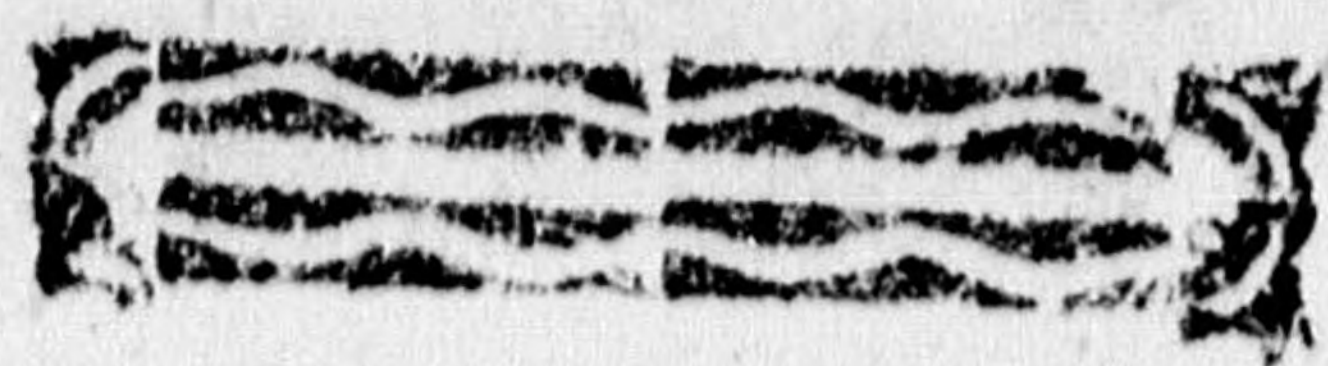
és 17 esztendőskorokban csak nem el végezvén, azoknak illyetén ifjuságokban hasznát vehették, és sok Böltseket teremtének; és az ő parafztyai a' magok nyelvén irtt böltselkedő, 's más hasznos Könyveket is olvasgathatván (nem ugy, mint midőn idegen nyelven irtanak az Irók, csak magoknak) olyan szemefek, 's okofok lettek, a' millyeneknek a' magunk Országunkba-is tapafztallyuk. Ők minden dologról csak valamit értvén, semmin sem bámúlnak, magok dolgait bátran folytattyák, méreszen minden Nemzetekkel barátkoznak, és szem látomást a' Magyarok között, leg-könnyebb életnek módját követvén, leg jobban boldogúlnak, a' kenyérnek leg-javát eszik. Nem csak, mondom, ezt nyerték az Anyai nyelvnek bé-hozásával ezen Nemzettségek; hanem el-vezthetetlené is tették magok Nemzeteket, és Országjokat. Egy közöttök már most a' szeretet, gyönyörködnek tselekedeteken, és a' közönséges hazai jónak, boldogságnak, hireknek, minden-féle módon való keresetével ditsekednek. Semmi Hatalom az ő Nemzeteket el-törölni, vagy csak élő nyelveknek gántsot tenni, még csak nem-is gondolhat okofon; mert aztat magok meg betsülvén, ki-pallérozván, annyira nevelték, hogy még az idegen nemzetek-is kapnak rajta, 's tanullyák, hogy, az ő ki-pallérozott nyelvek által ki-pallérozott ezeket Könyveikből érthessék, követhessék. — Egész Europa meg-engedi már, hogy Frantzia-ország kiváltképpen ki-pallérozódott, valóban tehát hasznát tapafztallya az Anyai nyelve bé-hozásának a' Deák helyet, a' mellyet olly sok esztendeig tanúlt vala, és még sem tudhatta ugy, mint Anyai nyelvét, nem-is élhetet ugy véle. De roszszúl sem tudhatott minden köz-nép Deákul, hogy a' deákul adott tanítáfolknak, Deákul irtt Könyveknek hasznait öszve-szedhette volna, az iró hasznos gondolatvtyait haszonra fordithatta volna. Csak azt tudhatta a' köz-nép, a' mit a' maga nyelvén halhatott egy mástól, avagy látott. A' Könyvek a' köz-nép olvasására nem valának; tehát a' böltsek csak ma-

gok közt, nem a' köz-népnek, és jónak böltselkedtek; és ha valami haszonra fel talált jót a' népnek mutogattak, tsak nehezebb vala mind azt észbe megtartani, mint Könyvekből is olvasgatni, és így nem minden embernek vala módja a' fel talált dolgokhoz ujjat keresni 's adni, és tsak a' bölts Deákok között vala az Hatalom. Ime, az olyan nyelvnek, mellyel a' köz-nép nem élhet, az ő haszna. De tsak ugyan nem is vala akkor Frantzia-ország olyan mint most, nem vóltak annyi hasznos ujj találmányok, és olly Rendelések, mint most; tized része se, a' tanúlt hasznos Hazafiaknak. Hanem, miolta az Anyai nyelveket nagyobbra betsüllik, azon magok Törvényeit, minden rendü dolgait folytattyák; miolta azon a' nyelven tanittyák minden kitsiny 's nagy Oskola tudományokat, azon irnak a' Böltsék, az időtől fogva derült ki Frantzia országnak, az időtől fogva a' leg-szegényebbnek-is szabad az ő akarattya, és a' leg-kissebbnek is ki nyílt a' szeme; tudja már, miben áll a' Világ, tudja, hogy a' Király is tsak ember, éppen hogy a' népnek kérésére leg-első betsületért szolgál, és hogy azért az ő szolgálattyáért (ha jól szolgál) mivel egész Országnak sullyos terhe rajta függ, meg-is érdemli az ő népe hivségét, szeretetét. — Az igaz, hogy a' parantsoló privátumnak, mindég könnyebb vólt a' tudatlan együgyü alatta-valókkal bánni, őket kedve-szerint forgatni, 's így több már, mint emberi móddal is ha tettzett, rajtok áralkodni: de ez az alatta való részéről nem ajándékja a' természetnek, mely minden kitsiny születésü embert is tsak embernek ismér, és a' Világ javaira teremte: sem nem erkölts a' parantsoló részéről; azért senki se-is gyönyörködhet az illyetén nagy alatta való-ságában az ő együgyü népének, kinek inkább ki-paljérozásával, boldogításával ditsekedhetne, és ugy reményelem, még-is az ő kötelelségének eleget tenné. Példa állapottyok a' Frantziáknak, és én ugy tartom, hogy a' szemes 's okos, noha nem akar szenvedni (a' mit senki nem-is kívánhat tőlle) de még-

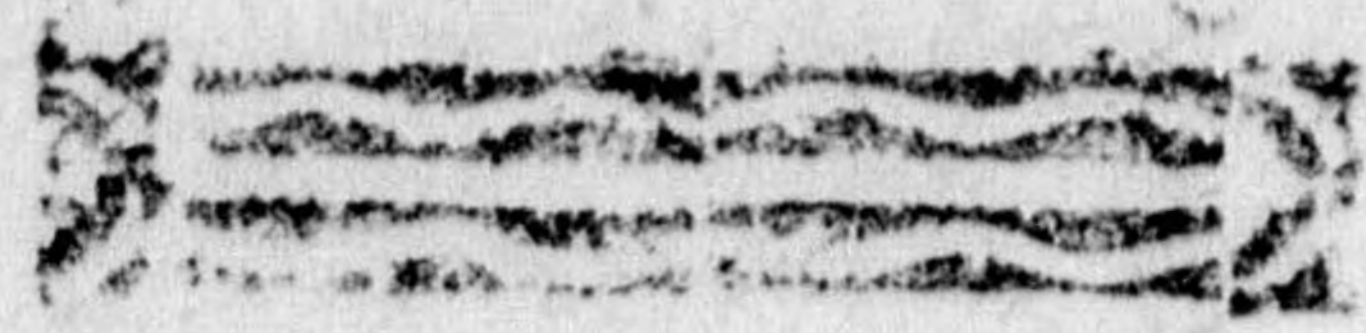

még is abban nem késedelmes, a' mire köteleztetik. — Az Anyai nyelvnek be-hozásától fogva a' Frantzia gyermek, ha már olvasni tud, mingyárt a' tudomány tanulásához fog elzének első ki-fejtődésével, és így kised korától fogva nevelkedvén, mint egy természeté válik az elmélkedés az ő feje vélejében, és nagyobb korába erőltetés nélkül gondolkodhat, és így alkalmatossá válik már 19 — 20 esztendő korába a' külömbb-féle mély (subtilis) elmélkedésekre, ujj dolgoknak fel-találására. Ezért vagynak a' Frantziák között olly sok *Genieü* emberek 's böltsek, mellyet a' Deákül tanulóknak éjjeli 's nappali izasztó szorgalmatosság által alig érhettek-el. Ezt mái napon-is tapasztallyuk. Nagy böltsek ugyan ezek között kivált Magyar-országba még elegenden találkoznak, de magok sem tagadják, hogy jó idős korokban, ugy mint 30 — 40 esztendő korokban juthattak arra, akkor-is nem Kávés-házokba jádva, hanem sok esivéli és hajnali álmod el-múlatva: sok Frantzia, Német Svallérok ellenbe, a' kik szüntelen minden mulattságos helyeken látzatnak, magok nyelveken irtt Könyveivel meg-mutatták könnyü nagy elméjeket. — Ezek mindennél nyilván valo dolgok, hogy tudni illik a' Frantzia, Német, nagy előmenetelet vette Hatalmának, boldogságának, hírének, az ő Anyai nyelvének minden más nyelvnek eleibe tételével.

Sirhatnám! és igaz fájdalmába szivemnek sirhatnám! Kedves igaz Hazánknek Javára fáradozó Barátom, *Szatsvay*! Néked panaszolkodom, a' ki sok tapasztalásokkal telyes, Országunk' jövendő hasznát, vagy kárát igen által láthatod; a' ki érzed-is, mi légyen az hiv Hazáinak Hazája boldogtalanságáról való siránkozása. Ime! tölled a' minap holt-nak meg-mutatott Deák nyelvet Hazánkba sokan ismét az előbbeni Betsre kívánnyák, *csak a' régibe maradjunk*, kiábálván. Valóban fatum ez, hogy önnön magunkról nem tanulhatunk, hogy a' Deák nyelvnek szépsége (de alkalmatlansága) mellett mind eddig csak a' *régiek* maradván, magunk magunkat az idegen Nemzetektől ki-nevetettyuk. Igaz

Hazafi Böltseinknek száma-is már igen kevés, és azok-is olly szerentsétlenek, kiket veréjtékekkel kapott tudományaival önnön magunk meg-tsúfollyuk, midön idegen nemzetekből valókat elejekbe teszünk. Magunk mintegy érezzük fogyatkozásinkat; Külső országokba azért horgyák a' pénzünket; azért vettyük-meg Magyar köntösünket. Nem de nem a' Magyar Fiakról-is, ha idegen köntösbe vagynak, többet itélünk? Ki idegen nyelven beszélget, azt tudósnak tartjuk? Ebbe gyönyörködik az idegen Nemzet, hogy más Országokban is meg-nyeré az ő ki-pallérozott nyelve az érdemes betset. Nem halyuk bezzeg, hogy az idegenek ugy betsülnek az Magyar nyelvet. — Ah! be kár egy legvitézebb nemzet nyelvének olly alacsony forsúnak lenni! Ah! mely átok volna, ha meg-gond-lom, régi Nemzetünket annak nyelvével el-envélni — — Tsudálatos dolog! Nemzetünket, Országunkat, Törvényeinket bolygathatatlannak lenni kívánnuk, és még-is Anyai nyelvünket minden másnál alább betsüllyük. Mi igazabb pedig annál, hogy a' nyelv el-veztésével a' Nemzettség, ezzel el-vez az Ország. — Tegyük tehát kedves Barátom *Szatsvay!* még kedves Hazánknek érdemelhetünk szolgálni, hogy nyelvünknek keressük minden módon virágzását: Tanittatni fognak kitsinytől fogva nagyig az Oskolák Magyarúl, a' nyelvünk ki-tsinosittatik, tanulóink könnyen tudományra kapnak, a' nyelv tanulásban idejét nem vesztik; lesznek szemlátomást több Böltseink. Örömet ad erre a' hazai nyelv-szeretete leg-többeknek, és a' könnyebb böltselkedés: Lesznek mindenről irtt Magyar Könyveink, mellyek a' falusi köz népnek-is értésére lesznek, olvashattyák, más Nemzetekhez képest az ő együgyüségüket-is le-vetkeztetik (és még köldökig érő zsiros ingeket-is meg-utállják) az életnek leg-hasznosabb módját, mellyel eddig a' Német bir vala Országunkba, valóban ők is követik és boldogúlnak. Ismeretesebb leszzen előttök a' Világ, és hallani, tudni, látni ők is többet kívánnak. E' képpen támodni fognak a' Magyarokból-is ollyan Mester-embereket, mint

mint most a' Németek: Magyar Zsemlye-sütők, Magyar Kémény-seprők, Magyar Timárok, Órálok, Pictorok, Pallérok, Vendég fogadólok, mindenféle Kereskedők 's a' t. mely élet módoknak könnyebb szebb, és hasznosabb voltát eddig nem ismerek. Támadnak még Fabrikálok-is, ha annak hasznát tapasztalják, és nem fog kelleni Külső országi portékákért drága pénzt adni, a' pénz is meg-marad Országunkba. Mind ezekre már tanítók lehetnek a' mostani, Országunkba lévő Németek, kiket azért fizetni, 's betsülni szükség, és kiknek tsak ugyan Magyarok lesznek már az ő gyermekei. Létsznek hazai nyelven fel-állitatott Törvény, Orvosi, Filozofia Oskolák-is. és nem fog az indúlatos Ifjú külső országokba költeni. Támadnak nagy Böltsek-is, a' kiknek Irása kedvéért az idegenek is fogják nyelvünket tanulni, mint mi az övéket a' véget tanuljuk. Ekkor fognak támadni édes hazánknak erős oszlopjai, a' kiknek kormányozása által bolygathatatlan örökké marad Nemzetünk, Országunk. Ah! be ép az Ország, a' hol a' Politzia és Vitézség. Ha a' Frantziának a' második meg-vólna! — — Ha Országunk Anyai nyelvét minden Státusainkba be-vezszük, nints mód benne, hogy illyetén rendszerint ne lépne boldogságunk 's hírünk, ne tellyesedne Jövendőlésünk. Még Fejedelmink-is, hogy panaszainkat önnön fülekkkel és önnön szájokkal elégithessék, illendőbbnek és érdemesebbnek is fogják tartani tulajdon Országá nyelvének, az az Magyar-országunknak, magok gyermekeiktől-is megtanulását, mint idegen nyelveknek. De még a' Fő Rendü hazafiaink-is örülvén illyetén boldogult politicum és vitéz Hazájoknak állapottyán, örömeft nem azon kívül fognak kívánni pihenni, hogy így kedves Magyar Hazánknak épülésére a' minden ki gondolható mód közé az ő költségeknak hasznát-is számlálhassák, hogy a' honnau fel-ízédtek azokat, annak inkább, mint sem idegennek engedhessék. Íram ezt die Martii 1790. Magyar-országon ismeretlen, de téged hiv Indulatidért hazádhoz, nagyra betsülő jó akaród. Légy jó gondolattal, egélségben.

Költ Bétsben 31-dik Mártzii 1790.